

Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelman kuntakohtainen osio 2011

**(Kuntakohtaisen osion muuttuneet ja
täydennetyt luvut ja alaluvut: 2.1, 4, 5, 6.3 ja
7)**

TURUN KAUPUNKI

Sosiaalilautakunta 22.5.2001 § 231

Päivitykset:

Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto

2.6.2010 § 29

**Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunnan
suomenkielinen jaosto 4.5.2011 §**

Johdanto

Tätä esiopetussuunnitelman kuntakohtaista osiota noudatetaan suomenkielisessä esiopetuksessa. Ruotsinkielisen esiopetuksen opetussuunnitelma on perusteiltaan sama, mutta sisältää erityistavoitteita ja painotuksia kielellisellä alueella ja suomenruotsalaisen kulttuurin eri osa-alueilla.

Tässä Turun suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelman kuntakohtaisessa osiossa tarkoitetaan termillä esiopetusyksikkö yhden päivähoitoyksikön esiopetusta.

Turun kuntakohtainen osio on kirjattu sinisellä kursivoidulla fontilla.

Tyksilän päiväkodin osio on kirjattu vihreällä fontilla heti Turun osion jälkeen.

Turun suomenkielisen esiopetuksen opetussuunnitelman kuntakohtainen osio sisältää Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010 sekä Turun osion.

Muutoksia Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin on tehty erityisesti seuraaviin lukuihin ja niiden alalukuihin:

Luvun 1 alalukua 1.1 Tehtävä on täydennetty perustuslain ja kansainvälisten sopimusten asettamien velvoitteiden näkökulmasta.

Lukuun 2 on lisätty uusi alaluku 2.1 Esiopetuksen järjestäminen.

Luvut 4 ja 5 ovat muuttuneet kokonaisuudessaan.

Luvun 6 alalukuihin 6.3 ja 6.5 sekä lukuun 7 on tehty lakimuutoksesta ja näistä perusteiden muutoksesta johtuvat täsmennykset.

Kuntakohtaiseen osioon on jo hyväksytty osa vaadituista päivityksistä 2.6.2010. Tässä päivityksessä on keskitytty seuraaviin lukuihin ja niiden alalukuihin: 2.1; 4.; 5; 6.3 ja 7.

Näissä esiopetuksen perusteissa sekä Turun osiossa käytetään esiopetukseen paremmin soveltuvana oppilaasta nimitystä lapsi, oppimisen ja koulunkäynnin tuesta nimitystä kasvun ja oppimisen tuki sekä oppimissuunnitelmasta nimitystä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Kun kysymyksessä on suora lainaus lainsäädännöstä, siinä käytetään kuitenkin lainsäädännön mukaisia ilmauksia.

ESIOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2010

Sisältö

1 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

- 1.1 Tehtävä
- 1.2 Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

2 Esiopetuksen toteuttaminen

- 2.1 Esiopetuksen järjestäminen
- 2.2 Oppimiskäsitys
- 2.3 Oppimisympäristö
- 2.4 Työtavat

3 Esiopetuksen yksityiskohtaiset tavoitteet ja sisällöt

- 3.1 Eheyttäminen
- 3.2 Keskeiset sisältöalueet
 - 3.2.1 Kieli ja vuorovaikutus
 - 3.2.2 Matematiikka
 - 3.2.3 Etiikka ja katsomus
 - 3.2.4 Ympäristö- ja luonnontieto
 - 3.2.5 Terveys
 - 3.2.6 Fyysinen ja motorinen kehitys
 - 3.2.7 Taide ja kulttuuri

4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

- 4.1 Esiopetuksen yleinen tuki
- 4.2 Esiopetuksen tehostettu tuki
- 4.3 Esiopetuksen erityinen tuki
- 4.4 Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa
- 4.5 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa
 - 4.5.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma
 - 4.5.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

5 Kasvun ja oppimisen tukimuodot esiopetuksessa

5.1 Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Erityisopetus

5.1.2 Pidennetty oppivelvollisuus

5.2 Esiopetuksen muu tuki

5.2.1 Yhteistyö kodin kanssa

5.2.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.3.1 Oppilashuolto

5.3.2 Turvallisuuden edistäminen

5.3.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

5.3.4 Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

6 Eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä erityisen koulutustehtävän mukainen esiopetus, vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy

6.1 Saamenkieliset

6.2 Romanikieliset

6.3 Viittomakieliset

6.4 Maahanmuuttajat

6.5 Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

6.6 Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy

7 Arviointi

8 Esiopetuksen opetussuunnitelman laatiminen

8.1 Opetussuunnitelman laatimisen järjestelyt

8.2 Opetussuunnitelmaan sisältyvät seikat

1 Esiopetuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Toiminta-ajatus

- *Turun kaupunki tarjoaa lapsen yksilöllisistä kehitys- ja oppimistarpeista sekä yhteiskunnan tarpeista lähtevää monipuolista ja laadukasta esiopetusta*
- *Esiopetuksen tavoitteena Turussa on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä, itsetunnon kehittymistä ja kykyä toimia yhteistyössä muiden kanssa.*
- *Esiopetuksessa toteutetaan kestävän kehityksen periaatetta. Esiopetuksen ammattitaitoisen ja tavoitteisiin sitoutuneen henkilöstön, huoltajien ja muiden yhteistyötahojen välinen yhteistyö luo pohjan lapsen kehitykselle ja elinikäiselle oppimiselle.*

Tyksilän päiväkotit huomioi kaikki lapset tasa-arvoisesti ja yksilöllisesti. Toisen huomioonottaminen ja kunnioittaminen ovat tärkeitä arvoja kaikessa toiminnassamme. Hyvät tavat ja toisten ystävällinen kohtelu tukevat perusturvallisuuden kehittymistä ja mahdollistavat uusien asioiden oppimisen. Uusille asioille avoin ilmapiiri ja erilaisuuden ymmärtäminen ja hyväksyminen luovat pohjan laadukkaalle esiopetukselle.

Turvallinen ja virikkeitä tarjoava oppimisympäristö on toiminnan perustana. Sujuva yhteistyö perheiden kanssa tukee yhteistä kasvatustehtävää. Päiväkodissa on vain kolme lapsiryhmää, joten kaikki lapset oppivat tuntemaan toisensa ja toiminta on kodinomaista ja joustavaa.

Esiopetuksessa painotetaan eri sisältöalueita samanarvoisesti, joten kouluvalmiustaidot kehittyvät monipuolisesti esiopetusvuoden aikana. Kestävän kehityksen periaatetta noudatetaan sekä opetuksessa että käytännössä.

1.1 Tehtävä

Esiopetus rakentuu yhteiskunnan perusarvojen pohjalle. Nämä ilmenevät kansallisesta lainsäädännöstä ja kansainvälisistä julistuksista, suosituksista tai sopimuksista, joilla ihmisoikeuksia ja maapallon elinkelpoisuutta pyritään vaalimaan. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella¹. Suomi on myös sitoutunut kansainvälisiin sopimuksiin, ohjelmiin ja julistuksiin jotka edellyttävät yhteisen opetuksen järjestämistä siten, että kaikkien lasten kasvu ja oppiminen voidaan turvata mahdollisimman hyvin².

Esiopetuksen tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen ohjaamalla häntä vastuulliseen toimintaan ja yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen noudattamiseen sekä toisten ihmisten arvostamiseen.

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää lapsen suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Siinä tuetaan ja seurataan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennalta ehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Tärkeää on vahvistaa lapsen tervettä itsetuntoa myönteisten oppimiskokemusten avulla sekä tarjota mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Lapsen kokemusmaailmaa rikastutetaan ja häntä autetaan suuntautumaan uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Esiopetuksessa on huomioitava myös sukupuolten erityistarpeet. Esiopetuksessa lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Esiopetuksen järjestämisessä tulee siten ottaa huomioon toisaalta muun varhais-kasvatuksen ja toisaalta perusopetuksen tavoitteet ja sisällöt. Riippumatta siitä, toteutuuko esiopetus erillisryhmässä tai yhdistettynä muiden ikäryhmien kanssa, sen tavoitteet ja omaleimaisuus on kuitenkin aina otettava huomioon.

Jotta asetettuihin tavoitteisiin päästäisiin, on tärkeää, että opettaja ja huoltajat sekä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuva henkilöstö kantavat yhdessä vastuun lapsen säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

¹ Suomen perustuslaki (731/1999) 6 § 2 mom.

² YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989, Salamancan julistus (Salamanca Statement) 94, Luxemburgin peruskirja (The Charter of Luxembourg) 1996 ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus 2006

1.2 Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteet määräytyvät toisaalta kunkin lapsen yksilöllisistä kehittymisen mahdollisuuksista ja oppimisedellytyksistä ja toisaalta yhteiskunnan tarpeista. Esiopetuksen tavoitteena on:

Lapsen myönteinen minäkuva vahvistuu ja hänen oppimaan oppimisen taitonsa kehittyvät. Hän omaksuu perustietoja, -taitoja ja -valmiuksia oppimisen eri alueilta ikänsä ja edellytystensä mukaisesti. Leikin kautta oppiminen on keskeistä. Hän oppii ymmärtämään vertaisryhmän merkityksen oppimisessa. Hän säilyttää oppimisen ilon ja innostuksen sekä uskaltaa rohkeasti ja luovasti kohdata uudet oppimishaasteet.

Lapsi oppii pohdintaa oikeasta ja väärästä. Hänen toimimisensa vastuuntuntoisena yhteisön jäsenenä vahvistuu. Hän harjoittelee yhteiselämän pelisääntöjä ja sitoutumista niihin. Hän sisäistää yhteiskuntamme hyviä tapoja ja ymmärtää niiden merkityksen osana jokapäiväistä elämää. Hän oppii paremmin hallitsemaan itseään ja opettelee selviytymään arkipäivän tilanteissa. Hän oppii ymmärtämään tasavertaisuutta ja hyväksymään ihmisten erilaisuuden. Hän oppii ikävaiheensa mukaisesti ymmärtämään, miten terveyttä ja hyvinvointia ylläpidetään.

Lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteetti sekä hänen kykynsä ilmaista itseään monipuolisesti vahvistuvat ja kehittyvät. Hän tutustuu eri taidemuotoihin, paikalliseen ja kansalliseen kulttuuriin sekä mahdollisuuksien mukaan myös muihin kulttuureihin.

Lapsi kiinnostuu luonnosta ja saa käsityksen omasta riippuvuudestaan ja vastuustaan sekä luonnosta että rakennetusta ympäristöstä. Hän oppii havainnoimaan ja jäsentämään ympäristöään monipuolisesti, nauttimaan ympäristön monimuotoisuudesta ja kauneudesta sekä tulee tietoiseksi oman toimintansa vaikutuksesta.

2 Esiopetuksen toteuttaminen

2.1 Esiopetuksen järjestäminen

Perusopetuslain mukaan opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa ja opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskelu-ympäristöön³. Esiopetuksessa noudatetaan Opetushallituksen vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita riippumatta siitä, missä esiopetus toteutetaan⁴. Lapsella on myös esiopetuksessa lain mukaan oikeus työpäivinä saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä riittävää kasvun ja oppimisen tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsella on myös oikeus saada esiopetuksessa maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä tarvittava oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut.⁵ Esiopetusta järjestettäessä tulee ottaa huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoitopalveluja ja vastaavasti päivähoitoa järjestettäessä, että päivähoitossa olevilla lapsilla on mahdollisuus

osallistua esiopetukseen⁶. Esiopetuksen, ohjauksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana on huolenpito hyvästä ja turvallisesta päivästä. Esiopetus järjestetään siten, että lapsen hyvinvoinnille, kehitykselle ja oppimiselle on mahdollisimman suotuisat edellytykset. Esiopetusyhteisön tulee olla turvallinen, ilmapiiriltään kunnioittava sekä ystävällinen. Oppimisympäristön turvallisuutta tai terveyttä vaarantaviin tekijöihin puututaan heti.

³ Perusopetuslaki (628/1998) 3 § 2 mom. (477/2003), 3 § 3 mom. ja 29 § 1 mom.

⁴ Perusopetuslaki 3 § 1 mom.

⁵ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010), 31 § 1 mom. ja 31 a § 1 mom. (477/2003)

⁶ Perusopetuslaki 6 § 1 mom. (1288/1999) ja Laki lasten päivähoidosta 11 b § (1290/1999)

Lapsen esiopetuksen päivän tulee rakenteellaan, sisällöillään ja toimintatavoillaan luoda mahdollisuudet rauhalliseen työskentelyyn, leikkiin ja muuhun toimintaan, yhdessä tekemiseen ja oppimiseen, omaan rauhaan sekä oppimisen ilon ja mielekkyyden kokemuksiin. Jos esiopetukseen osallistuva lapsi käyttää lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, lapsen päivä tulee rakentaa kokonaisuudeksi ottaen huomioon esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen tavoitteet.

Esiopetus edistää kannustavaa vuorovaikutusta, yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan ja yhteiseen työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Osallisuuden kautta tuetaan lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia sekä vastuulliseksi ihmiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamista.

Lasta tukeva, yhteisöllinen esiopetus arvostaa niin lasten, opettajien kuin muiden yhteisön jäsenten ja asiantuntijoiden sekä perheiden merkitystä toiminnassaan. Esiopetuksessa tehdään yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, erityisesti alkuopetuksen, sosiaali- ja terveystoimen sekä muiden lasten kasvua ja kehitystä tukevien toimijoiden kanssa.

Koululyykkäystä saaneiden lasten opetus

Turussa kutsutaan alkuluokiksi koululyykkäyksen saaneille lapsille tarkoitettuja luokkia.

Luokat ovat pienryhmiä ja opetuksen tavoitteena on mahdollistaa kouluvalmiuden saavuttaminen ja onnistunut siirtyminen perusopetukseen. Alkuluokkavuosi kestää yhden lukuvuoden. Lapselle laaditaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Alkuluokan päättyessä oppilas saa alkuluokan osallistumistodistuksen.

Alkuluokan opetussuunnitelmassa kuvataan alkuluokan oppimisympäristö, miten ja mitä alkuluokalla opitaan sekä opetuksen tuki. Alkuluokan opetussuunnitelma löytyy alkuluokkatoimintaa tarjoavien koulujen opetussuunnitelman liitteenä.

Esiopetus vuorohoidossa

Turun vuorohoidossa olevien lasten esiopetus toteutetaan pääasiallisesti kiinteissä vertaisryhmissä ja osittain yhdistetyissä ryhmissä ja yksilöopetuksena. Vuorohoidossa olevalle lapselle tehdään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma, jotta voidaan varmistaa esiopetuksen toteutuminen kunkin lapsen kohdalla. Havainnointi ja arviointi huoltajien, opettajien ja muun henkilöstön kanssa on erityisen tärkeitä, jotta lapsen kokonaistilanne voidaan ottaa huomioon opetusta järjestettäessä. Esiopetusikäisten lasten hoitoaikojen pohjalta suunnitellaan vertaisryhmien esiopetusajat, niin ettei lapsen päiväkodissa oloaika tule tarpeettoman pitkäksi. Esiopetusta edeltävänä keväänä esiopetushenkilöstö ja huoltajat yhdessä sopivat esiopetuksen lapsikohtaiset järjestelyt.

Esiopetus yhdistetyissä ryhmissä

Yhdistetyissä ryhmissä on samanaikaisesti sekä esiopetusikäisiä että nuorempia lapsia. Yhdistetyissä ryhmissä esiopetus toteutetaan osittain eriyttämällä esiopetuksen tavoitteet ja omaleimaisuus huomioon ottaen. Liikunnan, taiteen ja kulttuurin, ympäristö- ja luonnontiedon sekä arkitilanteiden sisältöalueita voidaan toteuttaa yhdistetyissä ryhmissä huomioiden lasten tiedot ja taidot. Kielen ja vuorovaikutuksen sekä matematiikan sisältöalueilla esiopetus tulee toteuttaa

pääasiallisesti eriyttämällä, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Esiopetusvuoden alussa tulee tiedottaa huoltajille esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen järjestelyistä ja toteuttamisesta yhdistetyssä ryhmässä.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten esiopetus toteutetaan yhdistetyissä ryhmissä.

Tyksilän päiväkodissa esikoululaiset ovat yhdistetyssä 21 lapsen ryhmässä, jossa on 4-6-vuotiaita lapsia. Esiopetus toteutetaan esikoululaisille erillään muusta ryhmästä kielen ja vuorovaikutuksen sekä matematiikan osalta. Myös ympäristö- ja luonnontietoon sekä terveyteen liittyviä asioita käsitellään erikseen esiopetusryhmässä. Päivittäinen ulkoilu sekä liikunta- ja lauluhetket ovat yhteisiä koko ryhmälle.

Syyslukukauden alussa vanhemmille tiedotetaan vanhempainillassa esiopetusryhmän toiminnasta yhdistetyssä ryhmässä. Päiväjärjestys sekä viikko-ohjelma ovat esillä ryhmän ilmoitustaululla. Päiväkodin internet-sivuilla on ryhmätiedote, tiedotteita päiväkodin tulevasta toiminnasta sekä myös ajankohtaista -sivu, josta voi lukea lähipäivien tapahtumista.

Esiopetuksesta vastaavat ryhmän lastentarhanopettajat. Ryhmän kaikki työntekijät toimivat vuorotellen esikoululaisten kanssa ulkoilussa, ruokailussa, ryhmän yhteisessä toiminnassa sekä luku- ja lepoaikailla. Päiväkodin ulkopuolelle suuntautuvat retket, vierailut, taidenäyttelykäynnit ja liikuntatapahtumat tehdään koko ryhmän kesken.

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa

Turussa varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen tulee muodostaa johdonmukaisesti etenevä kokonaisuus sekä kasvatuksellisesti että opetuksellisesti.

Opetuksen ja oppimisen tulee saada edetä lapsen yksilöllisen kehityksen mukaisesti. Ikätasoon perustuva arviointi on kuitenkin siirtymävaiheissa tärkeätä, jotta mahdollisiin oppimista vaikeuttaviin seikkoihin voidaan puuttua ajoissa. Pedagoginen yhteistyö sisältää siirtymävaiheissa yhteisesti sovitut arvioinnin kuvaukset sekä varhaisen puuttumisen väylistä sopimisen eri kasvatus- ja oppimisympäristöjen kesken. Yksikköjen varhaiskasvatussuunnitelmissa, esiopetussuunnitelmissa ja koulujen opetussuunnitelmissa tulee näkyä, miten sisältöorientaatioiden, esiopetuksen sisältöalueiden ja alkuopetuksen oppiaineiden tavoitteet ja sisällöt etenevät suunnitelmallisesti ja saumattomasti.

Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välillä

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusta tarjoavan yksikön varhaiskasvatussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten yhteistyö toteutetaan lapsen siirtyessä esiopetukseen. Lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta tarpeelliset tiedot siirtyvät varhaiskasvatuksesta esiopetukseen huoltajan luvalla lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvän kasvatustietokortin mukaisesti kirjattuina. Lähettävä päivähoitoyksikkö ja kiertävä erityislastentarhanopettaja vastaavat tietojen siirtämisestä esiopetuksen opettajille ja kiertävälle erityislastentarhanopettajalle riippumatta varhaiskasvatusta tarjoavasta tahosta.

Esiopetusta täydentävä päivähoito

Esiopetusta täydentävää päivähoitoa tarjotaan yleensä samassa yksikössä kuin esiopetustakin. Täydentävää päivähoitoa tarjotaan aamuisin ennen esiopetusta sekä iltapäivisin esiopetuksen jälkeen. Vuorohoidossa esiopetusta täydentävä päivähoito voi olla myös ympärivuorokautista hoitoa. Täydentävän päivähoitoon toiminta tulee suunnitella siten, että se tasapainottaa lapsen päivän.

Tyksilän päiväkotito tarjoaa täydentävää päivähoitoa aamuisin ennen esiopetusta sekä iltapäivisin esiopetuksen jälkeen. Täydentävä päivähoito tapahtuu samassa yhdistetyssä ryhmässä kuin esiopetuskin. Täydentävästä päivähoitosta tehdään sopimus päiväkodin johtajan ja vanhempien kesken ennen hoidon aloittamista.

Yhteistyö esiopetuksen ja perusopetuksen välillä

Esiopetusta tarjoavat yksiköt ja koulut on jaettu yhteistyöalueisiin sen mukaan, miten lapset pääasiassa siirtyvät esiopetuksesta kouluun. Esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä opettajien tulee toteuttaa säännöllisesti sekä tarpeen mukaan. Koulun ja esiopetuksen kanssa tehtävän yhteistyön lähtökohtana on madaltaa kynnystä koulun alkaessa ja toimia tiedon välittäjänä kasvatus- ja opetushenkilöstön välillä. Sekä koulussa että esiopetusyksikössä aina lukuvuoden alussa nimetään yhteistyöstä vastaava opettaja, jonka tehtävänä on huolehtia yhteistyön toteuttamisesta sekä toimia tiedon välittäjänä esiopetuksen ja koulun välillä. Opettajat tekevät alueellista yhteistyötä käymällä arvokeskusteluja, tutustumalla toistensa työhön, arvioimalla ja kehittämällä yhteistyötään sekä oppilashuoltotyötä yhteisen ohjeistuksen mukaisesti. Opetussuunnitelmia tulee esi- ja alkuopetuksen välisen yhteistyön osalta arvioida säännöllisesti ja päivittää tarvittaessa. Lisäksi vuosittain laadittavassa toimintasuunnitelmassa tulee määritellä esiopetuksen ja perusopetuksen välisen yhteistyön linjaukset omassa yksikössä ja omalla alueella. Esiopetuksessa jokaisesta lapsesta täytetään ”Kasvun ja oppimisen seurantalomake esiopetuksen suunnitteluun ja koulunkäynnin aloittamiseen” –lomake. Lapsen siirtyessä kouluun, lomake siirretään lapsen tulevalle opettajalle.

Esiopetuksen ja perusopetuksen henkilöstölle järjestetään täydennyskoulutus-suunnitelmien mukaisia kaupungin yhteisiä sekä alueellisia koulutustilaisuuksia.

Tyksilän päiväkodin esikoululaiset tulevat eri puolilta Turku, sekä joskus myös naapurikunnista, joten he menevät myös moniin eri kouluihin. Yhteistyötä perusopetuksen kanssa tehdään alueen lähikoulun kanssa. Kaikista esikoululaisista siirtyy tieto tuleviin kouluihin kevätlukukauden lopulla esiopetuksesta vastaavan lastentarhanopettajan kautta.

Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Vuorovaikutuksen ympäröivän yhteiskunnan kanssa tulee tukea ja vahvistaa esiopetuksen tavoitteita sekä rikastuttaa ja laajentaa lapsen maailmankuvaa. Yhteistyö muiden tahojen kanssa voi olla sekä vapaamuotoista että suunnitelmallista. Esiopetuksen yhteistyökumppaneita ovat mm. seurakunnat, harrastustoiminnan järjestöt ja seurakunnat sekä kulttuurin piiriin kuuluvat yhdistykset ja järjestöt. Kirjastopalvelut ovat kaikkien esiopetusyksiköiden ulottuvilla. Yrityselämä tarjoaa runsaasti mahdollisuuksia tutustua ympäröivään yhteiskuntaan. Tietotekniikan ja median mahdollisuudet rikastuttavat ja antavat runsaasti sovellusmahdollisuuksia esiopetukseen.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus yksikön mahdollisista yhteistyötahoista sekä yhteistyön toteuttamisesta.

Tyksilän päiväkodin esikoululaiset käyvät tutustumassa esiopetusvuoden aikana Pyhän Katariinan kirkkoon seurakunnan papin opastuksella. He osallistuvat myös päiväkodin joulun- ja kevätkirkkoon sekä pääsiäisen hartaushetkeen. Kevätkirkossa pappi siunaa esikoululaiset koulutielle. Osallistumme myös muihin seurakunnan järjestämiin tapahtumiin (esim. konsertit).

Esikoululaiset suorittavat Turun kaupungin järjestämän kirjastokurssin esikoululaisille. Kurssi sisältää kaksi käyntikertaa pääkirjastossa.

Turun kaupungin liikuntapalvelukeskus järjestää liikuntatapahtumia, joihin osallistumme mahdollisuuksien mukaan. Kupittaan urheiluhallissa on lapsille Liikunnan ihmemaa-vuorot, joita varaamme muutamia kertoja vuodessa koko ryhmän käyttöön. Päiväkodin lähellä on Ruukin kenttä, jossa käymme urheilemassa ja luistelemassa. Käymme myös lähialueen leikkipuistoissa leikkimässä ja liikkumassa. Esikoululaisille järjestetään uimakoulu esiopetusvuoden aikana. Osallistumme Turun kaupunginorkesterin päiväkodeille ja esikoululaisille järjestämiin konsertteihin. Käymme tutustumassa monipuolisesti Turun kaupungin eri museoihin ja näyttelyihin rikastuttaaksemme lasten kulttuurikokemuksia. Turun yliopistollisen keskussairaalan tiloissa on jatkuvasti esillä päiväkodin lasten kädentaitoja (A-sairaalan kahvio). Esikoululaisten ryhmä esiintyy joka vuosi Tyks:n lastenklinikan adventtjuhlassa.

2.2 Oppimiskäsitys

Esiopetuksessa oppiminen on aktiivinen, aikaisempiin tietorakenteisiin pohjautuva päämääräsuuntautunut prosessi, joka usein sisältää ongelmanratkaisua. Näin tietoa ei voida suoraan opettamalla siirtää lapselle, vaan lapsi itse rakentaa aikaisemmin omaksumiensa käsitysten ja uuden tiedon pohjalta uudet käsityksensä. Oppiminen perustuu aiempaan tietoon ja oppimiskokemuksiin. Oppimista tapahtuu opittavan aineksen, aikaisemmin muodostuneiden tietorakenteiden sekä ajattelun vuorovaikutuksessa. Vertaisryhmän vuorovaikutustilanteissa lapset oppivat yhdessä toisten kanssa ja toisiltaan antamalla virikkeitä toistensa ajattelun ja mielikuvituksen kehittymiseen.

2.3 Oppimisympäristö

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Oppimis-ympäristössä on keskeistä opettajan ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Esiopetuksessa lapsi-keskeisyys edellyttää ohjaavaa kasvatusta, jossa aikuinen asettaa lapselle rajoja ja lapsen kohdistetaan odotuksia ja vaatimuksia.

Hyvä oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimis-motivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan. Se tukee monipuolisesti lapsen kasvua ja oppimista sekä oman toiminnan arviointia. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Se on myös kieliympäristönä virikkeinen ja siinä pystytään järjestämään lapsen kielellistä kehitystä tukevaa toimintaa.

Oppimisympäristössä tulee vallita iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilma-piiri. Työvälineiden ja materiaalien tulee olla lasten ulottuvilla. Oppimisympäristön varustus tukee myös lapsen kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. Hyvä oppimisympäristö on terveellinen ja tukee monipuolisesti lapsen turvallisuutta. Oppimisympäristön tulee olla myös esteettisesti miellyttävä.

Yhteistyössä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa, joka johtaa lapsen tunteiden, taitojen ja tietojen kehittymiseen sekä laajentaa lapsen ja samalla koko ryhmän kiinnostuksen kohteita.

Turussa peruspalvelulautakunta on päättänyt, että esiopetuksen minimiryhmäkoko on pääsääntöisesti seitsemän lasta, jotta vertaisryhmän toiminta toteutuu ja lapsi saa muista lapsista tukea oppimiselleen, kasvulleen ja kehitykselleen. Jos päiväkodissa

on alle seitsemän lasta aloittamassa esiopetusta, lapsille annetaan paikka lähimmästä esiopetusyksiköstä.

Esiopetuksen oppimisympäristöt tulee rakentaa yksittäisten lasten, lapsiryhmien ja toiminnan tarpeen mukaan muunneltaviksi. Oppimisympäristöissä otetaan huomioon lasten joustava ja vaihteleva ryhmittely, lapsen yksilöllinen tapa oppia sekä sukupuolten väliset erot. Esiopetusyksikön opetussuunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon lähiympäristön käyttömahdollisuudet sekä monikulttuurisuuden tuomat mahdollisuudet saada kokemuksia, elämyksiä ja tietoa muista kulttuureista.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa kuvataan yksikön esiopetuksen oppimisympäristöissä toteutettava tilojen ja välineiden käyttö, henkilöstöresurssien suuntaaminen sekä tarkoituksenmukainen ryhmittely kasvatus- ja oppimistavoitteiden saavuttamiseksi.

Oppimisympäristöä tulee arvioida muun arvioinnin yhteydessä käymällä arvokeskusteluja koko henkilöstön kesken.

Tyksilän 4-6-vuotiaiden ryhmällä on käytössään kaksi huonetta toimintaa varten. Toinen huone on esiopetusajan esikoululaisten käytössä. He myös ruokailevat ja lepäävät samassa tilassa. Päiväkodin ryhmät ulkoilevat aamupäivällä eri aikaan, joten 3-4-vuotiaiden ryhmän tilat ovat 4-6-vuotiaiden käytettävissä tarpeen mukaan. Näin saadaan myös eriyttämistiloja tarvittaessa. Esikoululaisten ryhmähuoneen pedagogiseen viihtyvyyteen kiinnitetään huomiota läpi vuoden vaihtelemalla ulkoasua vuodenaikojen ja teeman mukaan.

Fyysinen oppimisympäristö tarjoaa monipuolisia ja virikkeellisiä mahdollisuuksia leikkiin ja toimintaan. Leikkivälineet ovat aina lasten saatavilla ja ympäristö on viihtyisä ja kodinomainen. Pihan leikkialue on vihreä ja suojaisa. Lähiympäristön leikkipuistot ja urheilukentät tarjoavat monipuolisia käyttömahdollisuuksia lapsiryhmän toimintaan.

Hyvät julkiset kulkuyhteydet ja kaupungin keskustan läheisyys edesauttavat kulttuuriin tutustumista.

Psyykinen oppimisympäristö on ilmapiiriltään iloinen, positiivinen, avoin ja rohkaiseva. Turvallinen ympäristö antaa lapselle mahdollisuuden olla oma itsensä. Vahvaa itsetuntoa ja positiivista minäkuvaa rakennetaan kannustavassa ja hyväksyvässä ilmapiirissä.

Sosiaalisessa oppimisympäristössä ohjataan ja tuetaan lapsen monipuolista kasvua, kehitystä ja oppimista. Esiopetusryhmän kanssa keskustellaan paljon ja opitaan siten toisen kuuntelemista, ymmärtämistä ja erilaisuutta.

Aikuisten hyvä keskinäinen vuorovaikutus on esimerkkinä lapsille hyvistä sosiaalisista taidoista.

Kognitiivinen oppimisympäristö tarjoaa lapsille mahdollisuuden hankkia ja omaksua tietoa. Lapsille annetaan mahdollisuus hankkia tietoa tutkimalla ja tekemällä havaintoja. Jokaisen lapsen yksilöllinen tapa omaksua tietoa huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Aikuinen rohkaisee lasta kysymysten tekoon ja vastauksia haetaan yhteistyössä. Lapset oppivat myös toinen toiseltaan ja tällaisia tilanteita tuetaan mahdollisuuksien mukaan.

Emotionaalisessa oppimisympäristössä luodaan lämmin ja keskustelevalta ilmapiiri. Lapsen kysymyksiin ei aina tarjota valmiita vastauksia, vaan kannustetaan häntä

myös omakohtaisiin pohdintoihin ja itsenäiseen ajatteluun. Epäonnistumisen sietokykyä harjoitellaan arjen eri tilanteissa.

2.4 Työtavat

Opettajan tulee tukea oppimista sekä ohjata lasta tiedostamaan oma oppimisensa ja havaitsemaan, että tämä voi itse vaikuttaa onnistumiseensa oppimisessa. Opettaja ohjaa oppimista, konkreettista kokeilemista, tutkimista, aktiivista osallistumista sekä muuta tiedon hankintaa ja ongelmien ratkaisemista vuorovaikutuksessa aikuisten ja vertaisryhmän kanssa. Lapsen omien tutkimusten lähtökohtana ovat lapsen elinympäristöön läheisesti liittyvät ilmiöt ja tapahtumat sekä niistä saadut kokemukset. Lapsi harjoittelee pohtimaan syyseuraussuhteita ja tekemään johtopäätöksiä. Lapsen näkökulmasta toiminnan tulee olla tarkoituksenmukaista ja haasteellista.

Esiopetuksen työskentely perustuu leikinomaiseen, lapsen kehitystasosta lähtevään toimintaan, joka edistää myös lapsen kielellistä kehitystä sekä valmiuksia uusien asioiden oppimiseen. Toiminnassa otetaan huomioon lapsen tarve oppia mielikuvituksen ja leikin kautta. Draamallisessa työtavassa yhdistyvät eri taideaineet, lasten kokemukset ja tietoa, joita työskentelyssä yhdessä ajankohtaisen aiheen, sadun tai tarinan pohjalta.

Työtavojen valinnoissa tulee ottaa huomioon ryhmän rakenne, monikulttuurisuus sekä lasten toiveet ja tarpeet. Esiopetusyksiköiden opetussuunnitelmassa tulee tarkemmin kuvata esiopetuksessa toteutettavia työtavoja.

Tyksilän päiväkodissa on esikoululaisilla käytössä esiopetuskirja sekä siihen liittyvä opetusmateriaali. Kirja valitaan monipuolisuuden ja sisältöjen mukaan. Esiopetuskirja luo rungon toiminnalle, johon sisällytetään monenlaisia eri työtavoja.

Keskittymistä, kuuntelemista ja kuullun muistamista opetetaan satujen ja tarinoiden kuuntelemisella. Keskusteleminen ja yhdessä pohtiminen kehittävät sosiaalisia taitoja. Keskustelutaitojen kehittäminen on tärkeä osa päiväkodin esiopetusta.

Sadutusta tehdään säännöllisesti lapsen itseilmaisun ja mielikuvituksen kehittämiseksi ja esiintuomiseksi.

Matemaattisia taitoja harjoitellaan arkipäivän tilanteissa laskemalla, vähentämällä ja mittaamalla.

Kädentaitoja harjoitellaan monipuolisilla työtavoilla; piirtäminen, maalaaminen, askartelu, ompelu, puutyöt, muovailu ym. Leipominen on säännöllisesti toistuva toimintamuoto.

Ohjattua liikuntaa on kerran viikossa koko ryhmälle. Liikuntamuodot vaihtelevat vuodenajan mukaan (pelejä, ulkoleikkejä, hiihtoa, luistelua, sisäliikuntaa ym.). Lapset liikkuvat monipuolisesti myös päivittäin ulkoilun aikana.

Erilaiset perinteiset leikit, kuten kauppaleikki ja kotileikki kehittävät monia esiopetuksen tavoitteita. Vapaalle leikille annetaan tilaa aina kun on mahdollista. Esimerkiksi eriytettäessä osa ryhmästä esiopetustehtäviin, toinen puoli ryhmästä voi olla vapaassa leikissä.

Tutkiminen, kokeilu ja pohtiminen ovat ympäristö- ja luonnontiedon työtavoja.

Lapsia kannustetaan näytelmien ja pienten esitysten tekemiseen. Esiintymistä harjoitellaan läpi vuoden oman ryhmän lauluhetkillä sekä erityisesti päiväkodin yhteisiä joulun- ja kevätjuhliä varten.

Monenlaiset retket, vierailut ja tutustumiskäynnit kehittävät lasten sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä.

3 Esiopetuksen yksityiskohtaiset tavoitteet ja sisällöt

3.1 Eheyttäminen

Esiopetus pohjautuu opetuksen eheyttämiseen. Eheyttävä opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät toisaalta lapsen elämänpiiriin ja toisaalta lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Eheytetyn opetuksen tavoitteista neuvotellaan yhdessä ja ne tiedostetaan siinä yhteisössä, jossa lapsi elää.

Eheyttämisen monimuotoisuuden tulee ilmetä siten, että eri tiedonalat otetaan suunnittelussa ja toteutuksessa huomioon ja niitä tarkastellaan osana kulloinkin valittua kokonaisuutta. Teemakokonaisuuksien valinnassa pyritään löytämään lapsille merkitykselliset asiat ottamalla heidät mukaan teemojen suunnitteluun.

Eheytyt kokonaisuudet ja oppimisprosessi ovat tärkeämpiä kuin yksittäiset sisällöt. Kokemusten ja tietojen käsittely vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten kanssa monin eri tavoin on oppimisen keskeinen osa. Työtapoja määrittävät opetuksen tavoitteet ja tarkoituksenmukaisuus. Monipuolisella työtapojen käytöllä pyritään saamaan erilaisia kokemuksia ja taitoja eri tiedonaloista. Esiopetuksessa tiedonalojen sisältöjen avulla lapsi laajentaa maailmankuvaansa ja oppii itsestään oppijana. Esiopetuksen sisältöaluejako on tarkoitettu ohjaamaan opettajan työtä.

3.2 Keskeiset sisältöalueet

3.2.1 *Kieli ja vuorovaikutus*

Kieli on ajattelun ja ilmaisun väline. Oppimiensa käsitteiden avulla lapsi jäsentää ympäristöään ja rakentaa maailmankuvansa. Esiopetuksessa tulee tukea lapsen ajattelun, sosiaalisuuden, tunteiden ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä ja oppimisprosessia erityisesti kielen avulla. Näin lapsen tunne-elämä, luovuus ja itsetunto vahvistuvat. Lasta rohkaistaan ja ohjataan niin, että hänestä vähitellen kasvaa aktiivinen puhuja ja kuuntelija monenlaisissa vuorovaikutustilanteissa, niin arkisissa viestintätilanteissa kuin oppimistilanteissakin. Lapsi totuttautuu kertomaan ja keskustelemaan omista tunteistaan, toiveistaan, mielipiteistään ja ajatuksistaan sekä ilmaisemaan suullisesti havaintojaan ja päätelmiään. Lapsi harjaantuu kuunteluun ja kerrontaan. Ryhmän jäsenenä hän totuttautuu kuuntelemaan sekä lasten että aikuisten puhetta, osallistumaan keskusteluun ja odottamaan tarvittaessa omaa vuoroaan.

Lapselle luetaan ja kerrotaan satuja, kertomuksia, kertovia tietotekstejä, runoja, loruja ym. niin, että hän saa tilaisuuden nauttia kuulemastaan. Lapsi eläytyy kuulemaansa, hän saa aineksia ajatteluunsa ja hänen kykynsä ymmärtää omaa ja toisten elämää vahvistuu. Hän alkaa ymmärtää lukemisen merkitystä. Hän kiinnostuu kysymään ja tekemään päätelmiä sekä arvioimaan kuulemaansa.

Esiopetuksessa luodaan pohjaa luku- ja kirjoitustaidon oppimiselle. Alkavan luku- ja kirjoitustaidon perustana on, että lapsi on kuullut ja kuunnellut, hän on itse tullut kuulluksi, hän on puhunut ja hänelle on puhuttu, hänen kanssaan on keskusteltu, hän on kysellyt ja hänelle on vastattu. Lapsi kehittää tällaisessa ympäristössä ikään kuin huomaamattaan sanavarastoaan sekä luku- ja kirjoitustaitoaan. Lapsen aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat pohjana esiopetuksen lukemaan ja kirjoittamaan oppimisen prosessissa. Nämä erilaiset tiedot ja taidot, myös mahdollisesti jo ennen esiopetusta opittu luku- ja kirjoitustaito, otetaan huomioon järjestämällä avoin oppimisympäristö, jossa kukin lapsi voi tarttua kirjoitettuun kieleen omien edellytystensä mukaisesti. Materiaalina tulee olla monipuolisia tekstejä, jotka tarjoavat tilaisuuksia lukea yksin, toisten lasten tai aikuisen seurassa.

Tavoitteena on herättää ja lisätä lapsen mielenkiintoa suullisen ja kirjoitetun kielen havainnointiin ja tutkimiseen. Tutkimisen kohteina voivat olla erilaiset tekstit, ilmaisut, yksittäiset sanat, kirjaimet ja

äänteet lapselle mielekkäässä yhteydessä. Kielellisen tietoisuuden kehittymistä tuetaan kielellä leikkien, loruillen ja riimitellen sekä tutustuen monipuolisesti kirjoitettuun kielimuotoon. Lapsi saa kokemuksia siitä, että puhuttu kieli voidaan muuttaa kirjoitetuksi ja kirjoitettu kieli puheeksi sekä aikuisten antaman mallin että omien kirjoittamis- ja lukemisyritysten avulla.

Vieraskielisten lasten kielellistä kehitystä tulee erityisesti seurata ja tukea. Suomi toisena kielenä – opetusta annetaan muun esiopetuksen yhteydessä eriyttäen opetusta. Esiopetuksessa tulee tutustuttaa lapsi kotikaupungin kirjasto- ja kulttuuripalveluihin, median sekä tietotekniikan mahdollisuuksiin. Esiopetusryhmät osallistuvat mahdollisuuksien mukaan kirjastojen järjestämälle kirjastokurssille, jossa kirjaston työntekijät ohjaavat kirjaston käytössä.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee tarkentaa yksikössä toteutettavat kielen ja vuorovaikutuksen tavoitteet ja sisällöt.

Lapsille luetaan päivittäin useita kuvakirjoja ja lepohetkellä harjoitellaan pidempien satujen kuuntelemista. Kirjojen sisältöä työstetään lukemisen jälkeen keskustelemalla lapsiryhmän kanssa. Lapsille luetaan myös loruja ja riimejä ja pohditaan riimiparien löytymistä (kukka-sukka, hiiri-viiri jne.).

Sadutuksen avulla lapsia rohkaistaan kertomaan omia tarinoita ja kuvittamaan niistä syntyneitä mielikuvia. Alkavan luku- ja kirjoitustaidon perustana ovat kokemukset puhutun ja kirjoitetun kielen yhteydestä.

Esiopetuksessa opetetaan tunnistamaan, hahmottamaan, nimeämään, kirjoittamaan ja ääntämään suuraakkoset. Kirjaimen nimeäminen ja äänten opettaminen tapahtuvat samanaikaisesti kunkin kirjaimen kohdalla. Sanoista etsitään alku- ja loppuäänteitä ja sanoja opetellaan tavuttamaan. Tavuttaminen jakaa sanan pienempiin osiin ja sana on siten helpompi hahmottaa. Myös sanojen liu'uttamista voidaan harjoitella, jos se on joillekin lapsille ominainen tapa oppia lukemaan. Siinä sanan äänteet luetaan peräkkäin ilman taukoa.

Kirjaimista edetään tavuihin, sanoihin ja pieniin lauseisiin. Sanoja tutkitaan myös kokonaisuuksina, jotka jaetaan pienempiin osiin. Jokaisen kielellisiä taitoja kehitetään yksilöllisesti lähtökohdat huomioiden.

Esiopetusryhmän keskusteluhetkissä lapsi oppii kuuntelemaan toisen puhetta. Hän oppii odottamaan omaa vuoroaan ja ilmaisemaan omia ajatuksiaan ja mielipiteitään. Vuorovaikutustaitoja kehitetään positiivisessa ilmapiirissä, jossa kaikki ovat tasa-arvoisia ja tuntevat hyvin toisensa. Erilaisuudesta keskustellaan rakentavasti ja kaikkien mielipiteitä kunnioitetaan.

Esikoululaiset voivat opetella kirjaimia ja äänteitä Ekapelin avulla syyslukukauden lopusta lähtien. Ekapeli on Jyväskylän yliopiston ja Niilo Mäki-instituutin kehittämä lukemaanoppimispeli, jota pelataan tietokoneella internetin välityksellä. Esiopetuksesta vastaava lastentarhanopettaja tiedottaa asiasta syksyn vanhempainillassa.

Esikoululaiset suorittavat kirjastokurssin esiopetusvuoden aikana.

3.2.2 Matematiikka

Esiopetuksessa luodaan ja vahvistetaan pohjaa matematiikan oppimiselle. Lasta ohjataan kiinnittämään huomiota luonnollisissa arkipäivän tilanteissa ilmeneviin matemaattisiin ilmiöihin. Oppimistilanteissa lapsella on aktiivinen rooli. Pääosin leikkien, tarinoiden, laulujen, liikunnan, pienten työtehtävien, keskusteluhetkien ja pelien avulla johdattelu sekä runsas havainnollisuus ovat luonnollisia tapoja avartaa lapsen käsitystä matematiikasta. Lapsen myönteistä suhtautumista matematiikkaa kohtaan tulee tukea. Hänen tulisi kokea matematiikan oppiminen mielenkiintoiseksi ja haastavaksi toiminnaksi, joka on merkityksellistä ja mielekästä.

Matematiikan oppiminen edellyttää käsitteiden ymmärtämistä. Lapsen tulee saada monipuolisia kokemuksia käsitteen eri ilmenemismuodoista. Tarkoin harkitut ja johdonmukaiset opetusmenetelmät, välineet ja kieli ovat keskeisiä käsitteiden muodostusprosessissa. Luokittelun, vertailun ja järjestämisen avulla lapsi tutkii ja jäsentää ympäristönsä esineitä, eliöitä, kappaleita, kuvioita, aineita ja ilmiöitä muotojen ja määrien sekä muiden ominaisuuksien perusteella.

Esiopetuksessa on tärkeää kehittää lapsen keskittymistä, kuuntelemista, kommunikointia ja ajattelun taitoja. Matemaattisen ajattelun kehittämisessä on tärkeää, että lapsi oppii tarkkailemaan myös omaa ajattelemistaan. Lasta on kannustettava kertomaan, mitä hän ajattelee tai miten hän ajatteli. Aikuisen tehtävänä on rakentaa oppimisympäristö, joka tukee ja edistää jokaisen lapsen yksilöllistä matemaattisen ajattelun kehittymistä.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee tarkentaa yksikössä toteutettavat matematiikan tavoitteet ja sisällöt.

Matematiikkaan tutustumisen liitetään arkipäivän tapahtumiin. Lasta opetetaan ja kannustetaan laskemaan lähiympäristössä olevia esineitä, asioita, ihmisiä jne. Matemaattiset taidot kehittyvät myös toiminnallisesti pelien, leikkien, tutkimisen ja tehtävien avulla. Kauppaleikit, kalenterin tutkiminen, ruoka-aineiden mittaaminen leipomisessa sekä kellon tutkiminen kehittävät matemaattista ajattelua. Yhteen- ja vähennyslaskua opetellaan pienten laskutehtävien avulla. Laskutehtäviä selkeytetään kuvien ja esineiden avulla.

Lapset opettelevat tunnistamaan, luettelemaan ja kirjoittamaan luvut 1-10. He opettelevat myös luettelemaan luvut 10-1. Tämä helpottaa vähennyslaskujen ymmärtämistä. Numeron ja sitä vastaavan lukumäärän yhdistämistä harjoitellaan luvuilla 1-10. Myös luvut 10-20 sekä sitä suurempia lukuja voidaan opettaa matemaattisten taitojen kehittyessä.

Perusvalmiuksia kehitetään antamalla yksilöllistä tukea ja ohjausta. Lasta ohjataan ajattelemaan, ymmärtämään ja etsimään itse ratkaisuja matemaattisiin tehtäviin. Lasta kannustetaan kertomaan ja perustelevaan keksimiään ratkaisuja.

Keskeisiä matematiikan sisältöalueita käsitellään esiopetusvuoden aikana: luokittelu, vertailu, järjestäminen, geometria, tila, aika ja mittaaminen

3.2.3 Etiikka ja katsomus

Uskonnon ja omantunnon vapaus on perustuslain 11 §:n turvaama oikeus, jota esiopetusikäisten kohdalla käyttää huoltaja. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta. Perustuslain 6 §:n säännösten puitteissa esiopetukseen sisältyy myös uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoista elämänkatsomustietokasvatusta. Huoltajan valinnan mukaan lapsi osallistuu tällöin joko järjestettyyn uskontokasvatukseen, elämänkatsomustietokasvatukseen tai muuhun opetukseen.

Tiettyyn uskontokuntaan kuuluvien tai uskontokuntiin kuulumattomien lasten vähäisestä määrästä tai muusta erityisestä opetuksen järjestämiseen liittyvästä hyväksyttävästä syystä, esiopetuksen järjestäjä voi päättää, ettei kyseisen uskontokunnan tunnustuksen mukaista uskontokasvatusta tai elämänkatsomustietokasvatusta järjestetä.

Esiopetuksen eettinen kasvatusta sisältyy kaikkeen toimintaan ja on koko ryhmälle yhteistä. Eettinen kasvatusta lähtee itsetunnon kehittämisestä ja laajentuu ihmisten välisiin sosiaalisiin taitoihin sekä edelleen elinympäristöön. Eettinen kasvatusta liitetään esiopetuksen eri tilanteisiin, ja sitä käsitellään lasten kanssa keskustellen tai roolileikkejä käyttäen ja näin kehitetään lasten eettistä ajattelua.

Kulttuurista katsomuskasvatusta opetetaan kaikille lapsille yhteisenä. Kulttuurisen katsomuskasvatuksen tavoitteena on katsomuksellisen ajattelun kehittyminen. Tähän liittyy lapsen kuulluksi tuleminen katsomuksellisissa elämäntilanteissa, mahdollisuus kartuttaa

katsomuksellista yleissivistystä tutustumalla oman katsomuksen ja muiden lapsiryhmässä edustettuina olevien uskontojen ja vakaumusten tapoihin sekä mahdollisuus oppia tuntemaan ja arvostamaan oman kotiseudun kulttuuri- ja luontoperintöä.

Uskontokasvatuksen tavoitteena puolestaan on mahdollisuus kohdata uskuntoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään. Tavoitteena on myös antaa mahdollisuus tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin.

Elämäkatsomustietokasvatuksen tavoitteena on kehittää valmiuksia kohdata vakaumuksellisia kysymyksiä, jotka liittyvät ihmissuhteisiin, kulttuuri-identiteettiin, ihmisen ja luonnon suhteeseen ja yhteisöön. Opetuksessa käsitellään suvaitsevaisuutta ja kohtuullisuutta, oikeudenmukaisuutta ja reiluuutta, rohkeutta ja omaa identiteettiä sekä hyväntahtoisuutta ja huolenpitoa.

Kaikkiin esiopetusryhmässä edustettuna olevien uskonnollisten ryhmien tapoihin ja juhliin voidaan tutustua mahdollisuuksien mukaan, samoin Turun kirkkoihin ja muihin kaupungissa sijaitseviin uskonnollisten ryhmien tiloihin. Seurakunnan työntekijöiden asiantuntijuutta luontevaan asioiden kohtaamiseen voi käyttää apuna uskontokasvatuksen eri alueilla.

Uskuntoon ja elämäkatsomuksellisiin kysymyksiin liittyvät käytännöt sovitaan huoltajien kanssa ja kirjataan ”Kasvun ja oppimisen seurantalomake esiopetuksen suunnitteluun ja koulunkäynnin aloittamiseen” -lomakkeeseen.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee kuvata, miten katsomuskasvatus toteutetaan esiopetuksessa.

Eettisen kasvatuksen tavoitteena on hyvän itsetunnon kehittyminen, sosiaalisten taitojen oppiminen sekä elinympäristöstä huolehtiminen.

Erilaisia tunteita opetellaan ilmaisemaan, tunnistamaan, käsittelemään ja hallitsemaan positiivisin keinoin. Vuorovaikutuksessa toisten kanssa opetellaan empatiaa, hyviä tapoja ja rehellisyyttä. Eettisen ajattelun kehittymisen tueksi käsitellään erilaisia etiikan aiheita kuten oikeudenmukaisuus, erilaisuus, tasavertaisuus, suvaitsevaisuus, anteeksiantaminen, huolenpito ja hyväntahtoisuus. Asioiden käsittely ja sisäistäminen tapahtuu usein arjen tilanteissa, kirjaa lukiessa tai erityisillä oppimishetkillä.

Lapsella on mahdollisuus pohtia uskonnollisia ja eettisiä kysymyksiä aikuisten ja lasten kanssa.

Evangelisluterilaisen uskontokasvatuksen avulla lapset saavat tutustua uskonnollisiin tapoihin ja juhliin. Päiväkotimme uskontokasvatus perustuu arjenkristillisyyteen eli jokapäiväisiin tilanteisiin, jossa opettelemme hyväksymään toisten erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja.

Esikoululaiset tutustuvat Pyhän Katariinan kirkkoon ja osallistuvat päiväkodin joulun- ja kevätkirkkoon. Esikoululaiset siunataan koulutielle päiväkodin kevätkirkossa.

Muiden uskonnollisten ryhmien tapoihin ja juhlapäiviin tutustutaan tarpeen mukaan.

Etiikkaan ja katsomukseen liittyvät käytännöt sovitaan vanhempien kanssa ja kirjataan ”Kasvun ja oppimisen seurantalomake esiopetuksen suunnitteluun ja koulunkäynnin aloittamiseen” -lomakkeeseen.

3.2.4 Ympäristö- ja luonnontieto

Ympäristö- ja luonnontieto auttaa lasta ymmärtämään ympäristöään, tukee ajattelun ja oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä sekä vahvistaa elämyksellistä, kokemuksellista ja emotionaalista

suhdetta luontoon ja muuhun ympäristöön. Oppimisen lähtökohtana on lapsen monimuotoinen elinympäristö, jonka tunteminen luo pohjaa laajemmalle ymmärrykselle ympäröivästä maailmasta.

Esiopetuksen tavoitteena ympäristö- ja luonnontiedossa on, että lapsi oppii ymmärtämään ja arvostamaan luonnonvaraista ja rakennettua ympäristöä, erilaisia ihmisiä ja kulttuureja sekä tuntemaan oman toimintansa vaikutuksen lähiympäristöönsä. Lapsi oppii ottamaan omassa toiminnassaan huomioon luonnon monimuotoisuuden, ympäristön viihtyisyyden ja kauneuden sekä toimimaan ympäristöä säästävällä tavalla ja sitä hoitaen. Myönteisen ympäristösuhteen kehittymisen yhtenä edellytyksenä on, että lapsi kokee elinympäristönsä myös turvalliseksi ja kiinnostavaksi tutkimus- ja leikkipaikaksi.

Lapsen ympäristöopiskelu tukeutuu ongelmakeskeiseen tutkivaan lähestymis-tapaan, jossa lähtökohtana ovat ympäristöön liittyvät asiat, ilmiöt ja tapahtumat. Vaikka opiskelu tapahtuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa muiden kanssa, tiedonhankinnassa jokainen lapsi on aktiivinen toimija, joka rakentaa omaa ymmärrystään monin erilaisin keinoin. Lasta rohkaistaan muotoilemaan kysymyksiä ja etsimään niihin selityksiä. Havaintojen avulla, kaikkia aisteja käyttäen, hän saa tietoa ympäröivästä maailmasta, ja siksi häntä myös ohjataan havaintojen teossa erilaisin apukeinoin, kuten mittauksin. Lapsi oppii kuvailemaan, vertailemaan, luokittelemaan ja järjestämään havaintojen ja mittausten avulla saatuja tietoja ja tuloksia sekä esittämään näille toimille perusteluja. Samoin hän oppii niiden pohjalta muodostamaan käsitteitä, tekemään päätelmiä ja löytämään syy-seurausselityksiä. Havaintoja ja tutkimusten tuloksia harjoitellaan merkitsemään muistiin ja esittämään niitä esimerkiksi piirtämällä, kertomalla tai näyttelemällä. Kokeellisesti saatuun, kuultuun tai nähtyyn tietoon opetellaan suhtautumaan kriittisesti.

Sisällöt valitaan esimerkiksi seuraavilta luonnontieteellisiltä aihealueilta: ihminen ja hänen suhteensa ympäristöön, eliöt ja niiden elinympäristö, maa ja avaruus, ympäristön aineet ja materiaalit sekä energiaan liittyvät asiat. Luonnontieteellisiä käsitteitä hyödyntäen voidaan opetus suunnitella integroiduiksi teemoiksi, jotka liittyvät lapsen elämänpiiriin. Teemat suunnitellaan kuitenkin siten, että ne tarjoavat lapselle mahdollisuuden rakentaa maailmankuvaa sekä hankkia arkielämän ymmärtämistä edistäviä tietoja, taitoja ja valmiuksia.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten oman lähialueen ympäristöä hyödynnetään sekä maininta mahdollisista yhteistyötahoista.

Tyksilän päiväkodissa ympäristökasvatusta toteutetaan tutkimalla, kokemalla ja tutustumalla sekä rakennettuun että luonnonvaraiseen ympäristöön. Turun kaupungin painottama ”Kestävä kehitys” on toimintaa ohjaava teema.

Ympäristöasioiden käsittely lisää elämyksellistä, kokemuksellista ja emotionaalista suhdetta luontoon ja rakennettuun elinympäristöön. Oppimisen lähtökohtana on kiinnostuksen herättäminen elinympäristöä kohtaan. Lasta ohjataan toimimaan luontoa suojelevalla ja säästävällä tavalla.

Päiväkodin lähiympäristössä on useita erilaisia puistoja, joissa voidaan tutkia ja tehdä havaintoja luonnon monimuotoisuudesta. Päiväkoti on kaupungin keskustan läheisyydessä, mutta rakennettu ympäristö on hyvin vaihteleva. Lähiympäristössä on rauhallinen omakotialue, yliopistollinen keskussairaala, tiedekeskus, yliopistokeskus sekä urheilukeskus. Hyvät liikenneyhteydet helpottavat ryhmän liikkumista ja kaupunkiympäristöön tutustumista. Vierailuja erilaisiin kohteisiin järjestetään toimintateeman mukaan.

Lähialueella on myös Ekotori, jossa voidaan vieraillla kierrätysasioita käsiteltäessä.

3.2.5 Terveys

Esiopetuksessa edistetään lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä sekä kasvua ja kehitystä. Lasta autetaan tiedostamaan itsensä suhteessa muihin ja ympäristöön antamalla

myönteisiä kokemuksia ja osallistumisen mahdollisuuksia. Luonnollisissa arkipäivän tilanteissa edistetään lapsen valmiuksia ymmärtää ja ottaa vastuuta omasta terveydestään ja turvallisuudestaan. Lasta ohjataan liikkumaan turvallisesti lähiympäristössä.

Lasta ohjataan huolehtimaan terveydestään ja päivittäisestä henkilökohtaisesta hygieniastaan. Lapsen terveellisiä ruokatottumuksia tuetaan ja lasta ohjataan hyviin ruokailutapoihin. Toiminnalla ja tapakasvatuksella lasta ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin ja tunne-elämän terveyteen sekä välttämään väkivaltaa. Lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan huolehtimalla työn, levon ja virkistyksen välisestä tasapainosta.

Terveyskasvatuksen osana voi käyttää Turvataitoa lapsille – materiaalia.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla tarkempi kuvaus, miten esiopetuksessa käytännössä toteutetaan terveyskasvatuksen tavoitteita.

Terveyskasvatukseen liittyviä asioita käsitellään lapsiryhmässä päivittäin sekä erillisissä oppimishetkissä. Terveellinen ruoka, hygieniasta huolehtiminen, liikunnan merkitys ja levon tarve ovat asioita, joita käsitellään päivittäin. Lapsille opetetaan terveyttä edistäviä toimintatapoja: oikea pukeutuminen (säätilan mukaan), turvallinen liikkuminen, sairauksien leviämisen ehkäisy (yskiminen) jne. Myös psyykinen hyvinvointi ja sosiaalinen kanssakäyminen ovat asioita, joita huomioidaan ja työstetään säännöllisesti.

Turvataitoa lapsille - materiaali on jatkuvassa käytössä esiopetusvuoden aikana.

3.2.6 Fyysinen ja motorinen kehitys

Päivittäinen monipuolinen liikunta on välttämätöntä lapsen tasapainoiselle kasvulle, kehitykselle ja terveydelle. Liikkumisen ja leikin avulla harjaannutetaan lapsen fyysistä ja motorista kuntoa, liikehallintaa ja motorisia perustaitoja. Lapsen hienomotoriikka, kädentaidot sekä käden ja silmän yhteistyö kehittyvät arkipäivän toiminnoissa. Ohjatun liikunnan lisäksi lapselle annetaan mahdollisuuksia omaehtoiseen liikunnalliseen toimintaan ja leikkiin. Lasta tuetaan toimimaan omatoimisesti, aloitteellisesti ja yhteistoiminnallisesti ryhmässä sekä rohkeasti kaikissa liikuntatilanteissa. Lasta ohjataan ymmärtämään liikunnan merkitys ihmisen hyvinvoinnille ja terveydelle.

Esiopetuksen liikuntakasvatusta suunniteltaessa on mahdollista tehdä yhteistyötä kaupungin liikuntapalvelukeskuksen, eri liikuntaseurojen, -järjestöjen, lähikoulujen ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Uimaopetus järjestetään jatkumona esiopetuksesta perusopetukseen.

Turun kaupungin päivähoidon liikunnan vuosisuunnitelma ohjeistaa, miten liikuntakasvatusta toteutetaan esiopetuksessa. Liikuntasuunnitelma tulee olla kuvattuna esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa.

Tyksilän esiopetuksen liikuntakasvatuksessa painotetaan liikunnan monipuolisuutta. Myönteiset kokemukset sekä leikin yhdistäminen liikuntaan auttavat lasta oppimaan ja kehittymään liikunnallisissa taidoissaan. Ohjattua liikuntaa on kerran viikossa. Lapsilla on myös mahdollisuus omatoimiseen liikuntaan ulkoilun aikana päivittäin. Ohjatut liikuntamuodot vaihtelevat vuodenajan mukaan. Syksyllä käymme Ruukin kentällä urheilemassa ja leikkimässä. Loppusyksystä siirrymme sisäliikuntaan. Talvella luistelemme Ruukin kentällä tai leutoina talvina Kupittaan tekojääradalla. Hiihtoa voimme harjoitella päiväkodin vieressä olevassa puistossa. Keväällä jatkuu sisäliikunta siihen saakka, kunnes pääsemme taas urheilukentälle liikkumaan.

Liikunnassa käytetään erilaisia välineitä, kuten pallot, mailat, vanteet, tasapainoiluvälineet, leikkivarjo, hyppytelineet, trampoliini, lasten keihäs, hyppynarut ym. Lapsilla on myös päivittäisessä ulkoilussa käytössään monenlaisia

liikuntavälineitä: kolmipyöräisiä polkupyöriä, tavallisia polkupyöriä, kiipeilyteline, renkaat, keinut, tasapainoilupuomit, liukumäki, mailat ja pallot.

Liikunnan Ihmemaan-vuoroja varataan Kupittaaan urheiluhallista lapsiryhmälle säännöllisesti.

Uimakoulu järjestetään esikoululaisille esiopetusvuoden aikana.

3.2.7 Taide ja kulttuuri

Esiopetuksessa musiikki- ja muut taidekokemukset ovat merkittävä osa lapsen emotionaalista, taidollista ja tiedollista kehitystä. Kuvia tekemällä, valmistamalla esineitä käsin, musisoimalla, draamaharjoituksilla, tanssimalla ja liikkumalla lapsen luovuus, mielikuvitus ja itseilmaisu harjaantuvat. Lapselle järjestetään mahdollisuuksia taidekokemuksiin ja -nautintoihin ja niistä keskustelemiseen. Leikin sekä tutkivan ja kokeilevan taiteellisen toiminnan avulla lapsi etsii tietoa itsestään ja ympäröivän maailman ilmiöistä. Lasta ohjataan pitkäjänteiseen taiteelliseen työskentelyyn ja arvostamaan omaa ja muiden työtä. Lapsen aisti-herkkyyden, havaintokyvyn ja avaruudellisen hahmottamiskyvyn kehittymistä tuetaan. Näin lapsen oppimisprosessit syventyvät ja hän oppii elämäntaitoja sekä ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja.

Lapselle tarjotaan tilaisuus tutustua viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä. Lapsen kanssa tarkastellaan kuvia ja keskustellaan niiden merkityssisällöistä ja kuvailmaisesta. Lasta ohjataan tutkimaan äänimaailmaa ja musiikin vaikutusta viestinnässä. Lasta kannustetaan ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan sanoin sekä draaman keinoin, äänenpainoin ja -sävyin, ilmein, elein ja liikkein.

Lapsen kulttuurisen identiteetin vahvistumista ja hänen ymmärrystään omasta kulttuuriperinnöstään ja kulttuurien monimuotoisuudesta tuetaan. Lasta ohjataan arvostamaan ja vaalimaan luonnon ja rakennetun ympäristön sekä esine-ympäristön esteettisiä ja kulttuurisia arvoja.

Lasta rohkaistaan monipuoliseen ilmaisuun erilaisten teemakokonaisuuksien yhteydessä.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten taide- ja kulttuurikasvatus toteutetaan esimerkiksi kuva-, rakennus-, käsityö-, tanssi- ja teatteritaiteen sekä musiikin osa-alueilla, sekä miten esiopetuksessa hyödynnetään kaupungin kulttuuritarjontaa.

Tyksilän päiväkodin esikoululaiset tutustutetaan taidekasvatuksen eri muotoihin sekä tekijänä että kokijana. Lapsille tarjotaan monipuolisesti kokemuksia ja elämyksiä taiteen eri aloilta. Heitä rohkaistaan avoimeen itseilmaisuun kuvataiteiden, kädentöiden, musiikin, tanssin ja draaman keinoin. Näin lapsen aistit, luovuus, mielikuvitus ja itseilmaisu harjaantuvat.

Lasten annetaan tutustua erilaisiin materiaaleihin ja välineisiin kuvataiteiden ja kädentöiden alalta ja harjoitella niiden käyttöä säännöllisesti. Lapsia ohjataan pitkäjänteiseen työskentelyyn, jonka avulla he oppivat arvostamaan sekä omaa että muiden työskentelyä ja valmiita tuotoksia. Lapsia kannustetaan, rohkaistaan ja myös autetaan ilmaisemaan itseään. Työn tulos on arvokas dokumentti lapsen senhetkisistä taidoista, ajatuksista ja tunteista.

Musiikki on tärkeä osa taidekasvatusta päiväkodissamme. Musiikin avulla lapset saavat mahdollisuuden ilmaista itseään laulamalla, soittamalla, tanssimalla, leikkimällä ja kuuntelemalla. Kiinnostukseensa musiikista lapset tarvitsevat monipuolisia musiikillisia kokemuksia ja innostuneen ohjauksen. Oman ryhmän lauluhetki on kerran viikossa. Muiden ryhmien kanssa pidämme lauluhetkiä noin kerran kuukaudessa. Laulut valitaan toimintateeman ja vuodenajan mukaan. Rytmisoittimia on monipuolisesti tarjolla ja niitä käytetään säännöllisesti.

Esikoululaiset voivat osallistua päiväkodissa maksulliseen soitinvalmennukseen osana musiikkileikkikoulutoimintaa, soittimina joko nokkahuilu tai kannel. Musiikkileikkikoulutoiminnasta vastaa päiväkodin ulkopuolinen musiikinopettaja. Esikoululaiset harjoittelevat esiintymistä sekä yksin että ryhmissä esiopetuksen teemoihin liittyen. Esiintymistä harjoitellaan myös erilaisten vierailukäyntien ja esiintymisten avulla sekä päiväkodin omissa joulu- ja kevätjuhlissa. Vapaamuotoista näytelmien tekoa ja esiintymistä lapset voivat harjoitella vapaassa leikissä lähes päivittäin.

Esiopetusryhmä tekee useita tutustumiskäyntejä erilaisiin museoihin ja he käyvät katsomassa monia teatteriesityksiä ja kuuntelemassa konsertteja esiopetusvuoden aikana.

4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Tässä luvussa kuvataan kasvun ja oppimisen tuen keskeiset tavoitteet ja järjestäminen sekä tuen rakenne. Kasvun ja oppimisen tuen tasot, yleinen, tehostettu ja erityinen tuki kuvataan luvuissa 4.1, 4.2 ja 4.3. Luvussa 5 esitetään tarkemmin eri tukimuodot ja niiden käyttö tuen eri tasoilla. Lukujen 4 ja 5 ja niiden alalukujen muodostama kokonaisuus on perustana paikallisen opetussuunnitelman laadinnalle sekä kasvun ja oppimisen tuen käytännön toteuttamiselle.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet

Työskentelyn ja tuen perustana esiopetuksessa ovat yhdessä kodin kanssa sovitut, perusturvallisuutta ylläpitävät tavoitteet, jotka tukevat lapsen kokonaisvaltaista kasvua. Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Työskentelyn tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Se edistää lapsen kognitiivista, erityisesti kielellistä, sekä sosioemotionaalista kehitystä, valmiuksia uusien asioiden oppimiseen ja ehkäisee ennalta oppimisvaikeuksia.

Esiopetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä esiopetusryhmän että kunkin lapsen vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä lapsien yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Esiopetusta ja tukea suunniteltaessa on otettava huomioon, että lapsen tuen tarve voi vaihdella tilapäisestä jatkuvaan, vähäisestä vahvempaan tai yhden tukimuodon tarpeesta useamman tukimuodon tarpeeseen.

Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omista lähtökohdistaan käsin saada tukea kasvulleen ja oppimiselleen sekä kehittää oppimisvalmiuksiaan. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon monenlaiset oppijat ja oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tavat sekä lasten kulttuuritausta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tuen tarpeen arviointiin lapsella, jonka perusopetuksen aloittamista on päätetty siirtää vuotta myöhäisemmäksi.

Lapsia kannustetaan aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, tarjotaan haasteita ja annetaan kehittymistä edistävää ohjausta ja tukea. Lapsen tervettä itsetuntoa vahvistetaan myönteisten oppimiskokemusten ja kannustavan palautteen avulla sekä tarjotaan mahdollisuuksia monipuoliseen vuorovaikutukseen. Huomiota tulee kiinnittää oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen. On tarpeen havaita sekä lapsen että esiopetuksen toteuttamiseen ja toimintaympäristöön liittyvät tekijät.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus saada riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.⁷ Esiopetuksen järjestäjän tulee huolehtia, että lapsen oikeus tukeen voi toteutua käytännössä, mm. määrittelemällä tuen tarpeen toteuttamiseen ja tuen toteuttamiseen liittyvät vastuut ja työnjako. Tuen tarpeen varhaiseksi havaitsemiseksi lasten kasvua ja oppimista tulee arvioida jatkuvasti ja aloittaa tuen antaminen riittävän varhain. Tämä ehkäisee ongelmien syvenemistä ja pitkäaikaisvaikutuksia. Tuen oikea-aikaisuus sekä tuen oikea taso ja muoto ovat ratkaisevia kasvun ja oppimisen turvaamiseksi. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukimuotoja käytetään sekä yksittäin että yhdessä toisiaan täydentävinä. Tukea annetaan niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeellista.

Tuen tarpeen arvioinnissa voidaan hyödyntää lapselle tehtyjen terveystarkastusten ja mahdollisten muiden arviointien tuloksia⁸. Mikäli lapsi esiopetuksen lisäksi käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja, yhteistyö esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstön kesken on tärkeää lapsen kasvun ja oppimisen tuen tarpeen havaitsemiseksi ja tuen toteuttamiseksi.

Tuen tulee muodostaa suunnitelmallinen jatkumo. Esiopetusyksikön johdolla on vastuu tuen järjestämiseen ja toteuttamiseen liittyvistä ratkaisuista. Pedagoginen asiantuntemus ja opettajien yhteistyö tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Tarvittaessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan moniammatillisessa oppilashuoltotyössä. Huoltajalle tulee antaa tietoa tukitoimista sekä mahdollisuus esittää näkemyksensä tuen antamisesta. Tuki annetaan lapselle omassa esiopetusryhmässä, ellei tuen antaminen välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen esiopetusryhmään tai muuhun soveltuvaan esiopetuksen järjestämispaikkaan. Lapsen esiopetuksen fyysinen ja sosiaalinen oppimisympäristö ja tarvittavat tukipalvelut tulee järjestää niin, että lapsi voi mahdollisimman täysipainoisesti osallistua esiopetusryhmän toimintaan. Tuki annetaan erilaisin joustavin järjestelyin, kuten samanaikaisopetuksena tai pienryhmä- ja yksilötyöskentelynä.

Erityisesti huolehditaan tuen jatkumisesta lapsen siirtyessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen.

Tuki erityisissä tilanteissa

Lapsi saattaa tarvita tukea erityisissä tilanteissa, kuten sairauden yhteydessä. Sairaalan sijaintikunta on velvollinen järjestämään sairaalassa potilaana olevalle oppilaalle esiopetusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä ja muut olosuhteet huomioon ottaen on mahdollista⁹. Esiopetuksen järjestämisestä kodin ulkopuolelle sijoitetuille lapsille vastaa lapsen asuinkunta¹⁰.

⁷ Perusopetuslaki 30 § 1 mom. (642/2010)

⁸ Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus) (380/2009) 9 §)

⁹ Perusopetuslaki 4 § 3 mom.

¹⁰ Perusopetuslaki 4 § 1 mom. (1288/1999)

4.1 Esiopetuksen yleinen tuki

Laadukas esiopetus sekä mahdollisuus saada ohjausta ja tukea kasvuun ja oppimiseen kaikkina esiopetuksen työpäivinä on jokaisen lapsen oikeus. Esiopetuksessa tulee ottaa huomioon kaikkien lasten edellytykset ja tarpeet. Työyhteisön toimintatapoja ja -kulttuuria kehitetään niin, että yhteistyötä ja yhdessä tapahtuvaa oppimista voidaan hyödyntää ja lasten erilaisuus voidaan kohdata mahdollisimman hyvin. Välittäminen, huolenpito ja myönteinen ilmapiiri esiopetusyhteisössä edistävät lapsen kasvua ja oppimista.

Opettajalla on vastuu esiopetusryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaisten lähtö-kohtien ja tarpeiden huomioonottamisesta esiopetuksessa. Yhteistyö huoltajien, toisten opettajien, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön ja eri asiantuntijoiden kanssa edesauttaa tässä onnistumista.

Opettajan tehtävänä on ohjata ryhmää toimimaan niin, että sen sisäinen vuorovaikutus edistää kasvua ja oppimista. Opettaja auttaa lapsia tunnistamaan omat vahvuutensa ja voimavaransa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa.

Opetustyöhön sisältyy myös ohjauksellisia ja oppilashuollollisia tehtäviä. Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin esiopetustilanteisiin. Tuki rakennetaan opettajien sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden yhteistyönä ja vuorovaikutuksessa huoltajan ja lapsen kanssa.

Kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin vastataan opetusta eriyttämällä, opettajien yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla. Esiopetuksen aloitusvaiheessa opettaja voi laatia myös yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman, jonka avulla lapselle pyritään turvaamaan parhaat edellytykset kasvaa ja oppia. Esiopetuksessa voidaan käyttää myös erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan sekä avustajan työpanosta keinoina vastata esiopetusryhmän tai yksittäisten lasten tuen tarpeisiin jo ennen tehostetun tuen vaiheeseen siirtymistä.

4.2 Esiopetuksen tehostettu tuki

Oppilaalle, joka tarvitsee oppimisessaan ja koulunkäynnissään säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti¹¹. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä.

Tehostettu tuki suunnitellaan yksittäistä lasta varten kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostetun tuen avulla tuetaan suunnitelmallisesti lapsen kasvua ja oppimista ja tuen tehtävänä on ehkäistä ongelmien kasvamista, monimuotoistumista ja kasautumista.

Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja, lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta, joka kuvataan luvussa 5.1.1. Tehostetun tuen aikana korostuu erityisopettajan tai erityislastentarhanopettajan antaman tuen, lapsen yksilöllisen ohjauksen, joustavien ryhmittelyjen ja kodin kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Myös oppilashuollon osuutta lapsen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä vahvistetaan. Tuki tulee järjestää laadultaan ja määrältään lapsen kehitystason ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti.

¹¹ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

On tärkeää huolehtia lapsen mahdollisuuksista saada onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä sekä tukea lapsen myönteistä käsitystä itsestään.

Lapsen kasvua ja oppimista tulee seurata ja arvioida säännöllisesti tehostetun tuen aikana. Mikäli lapsen tilanteessa tapahtuu muutoksia, lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan lapsen tuen tarvetta.

Pedagoginen arvio tehostettua tukea varten

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Pedagogisessa arviossa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena

- lapsen saama yleinen tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla ratkaisuilla lasta tulisi tukea

Lapsen esiopetuksen opettaja tai opettajat yhdessä laativat kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa, ja etenkin silloin kun kyse on lapsen hyvinvointiin ja kokonaiskehitykseen liittyvistä ongelmista, arvion laatimisessa käytetään myös muita asiantuntijoita. Yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa on tärkeää sekä tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Pedagogisen arvion laatimisessa hyödynnetään lapselle jo mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa lapsen siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisessa oppilashuoltotyössä siten kuin yksittäisen oppilaan asian käsittelystä säädetään¹². Tämän käsittelyn jälkeen lapselle annettava tehostettu tuki kirjataan hänelle laadittavaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma käsitellään tarkemmin luvussa 4.5.1.

4.3 Esiopetuksen erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman, sairauden, toimintavajavuuden tai kasvu-ympäristöön liittyvien riskitekijöiden vuoksi. Erityisen tuen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon esiopetuksen opetushenkilöstön, oppilashuollon palveluista vastaavien sekä huoltajan näkemys lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä.

Erityinen tuki järjestetään joko yleisen tai pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä. Erityinen tuki muodostuu erityisen tuen päätökseen perustuvasta erityis-opetuksesta sekä muista esiopetuksen tukimuodoista¹³. Käytettävissä ovat esiopetuksen kaikki tukimuodot.

Erityisen tuen tehtävänä esiopetuksessa on tarjota lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea ja edistää hänen oppimisedellytyksiään. Lapsen itsetuntoa ja oppimismotivaatiota vahvistetaan.

¹² Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

¹³ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

Erityisen tuen antamiseksi opetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös, jota tarkistetaan ainakin toisen vuosiluokan jälkeen sekä ennen seitsemännelle vuosiluokalle siirtymistä¹⁴. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti¹⁵. Lapsen oikeusturvan ja esiopetuksen järjestämisen kannalta merkittävät asiat päätetään erityistä tukea koskevassa päätöksessä. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää oppilaan pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa oppilaan opetuksen poikkeava järjestäminen¹⁶ⁱ.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista taikka esi- ja perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että oppilaan opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten¹⁷.

Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Pedagoginen selvitys erityistä tukea varten

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa sekä tehtävä oppilaasta pedagoginen selvitys¹⁸.

Pedagogisen selvityksen laatimista varten esiopetuksen järjestäjän päättämä toimielin, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä tehdyn selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta sekä lapsen kokonaistilanteesta.

Selvitysten perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Näiden kahden selvityksen ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi¹⁹.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen tilanne kokonaisuutena
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio sen vaikutuksista
- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta tulisi tukea

¹⁴ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

¹⁵ Hallintolaki (434/2003)

¹⁶ Perusopetuslaki 17 § 2 mom. (642/2010)

¹⁷ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010)

¹⁸ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010) ja Hallintolaki 34, 35 ja 36 §

¹⁹ Perusopetuslaki 17 § 3 mom. (642/2010)

Tukijärjestelyt voivat sisältää mm. opetushenkilöstöön, oppilashuoltoon, avustajiin ja muihin tarvittaviin palveluihin, opetusmenetelmiin ja työtapoihin, materiaaleihin ja välineisiin liittyviä tekijöitä. Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Erityisen tuen tarpeellisuus tulee esiopetuksen aikana tarkistaa lapsen tuen tarpeen muuttuessa. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli katsotaan, että lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapsi siirtyy saamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

4.4 Kasvun ja oppimisen tuki paikallisessa opetussuunnitelmassa

Tässä luvussa määritellään, miten kasvun ja oppimisen tuki kuvataan kokonaisuutena paikallisessa opetussuunnitelmassa. Opetussuunnitelman laadintaa koskevat tarkemmat

määräykset sisältyvät luvun 4.5. yksilöllisiä suunnitelmia sekä luvun 5 eri tukimuotoja käsitteleviin alalukuihin.

Esiopetuksen opetussuunnitelman laatimisessa tehdään yhteistyötä muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa. Esiopetuksen opetussuunnitelma tulee laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa²⁰.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa kuvataan kasvun ja oppimisen tuki, tuen rakenne ja järjestäminen, yleiset tavoitteet sekä eri tukimuotojen käytännön toteutus. Opetussuunnitelmassa selvitetään, miten tuen järjestämiseen liittyvä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa toteutetaan. Opetussuunnitelmassa kuvataan henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä yhteistyö oppilashuollon palveluista vastaavien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa tuen tarpeen arvioinnissa, tuen suunnittelussa ja järjestämisessä sekä käytännön toteuttamisessa.

Opetussuunnitelmassa määritellään yleisen tuen tavoitteet, järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö eri toimijoiden kesken sekä huoltajan ja lapsen kanssa.

Opetussuunnitelmassa määritellään tehostetun tuen tavoitteet, tuen aloittaminen ja siirtyminen takaisin yleisen tuen piiriin. Opetussuunnitelmassa määritellään myös tehostetun tuen järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa.

Opetussuunnitelmassa määritellään erityisen tuen tavoitteet, erityisen tuen päätöksen tekeminen, tuen aloittaminen ja siirtyminen takaisin tehostetun tuen piiriin. Opetussuunnitelmassa määritellään myös erityisen tuen järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken, yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa sekä huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely.

²⁰ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

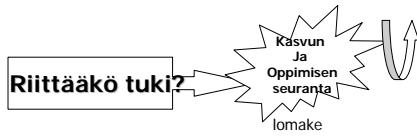
Opetussuunnitelmassa kuvataan, miten yhteistyö ja tietojen luovuttaminen eri hallintokuntien välillä toteutetaan.

Lapsen tukeen liittyvien hallintopäätösten tekijät määritellään opetuksen järjestäjän johtosäännössä²¹.

Turun kasvatusta ja opetustoimessa kasvun ja oppimisen tuki järjestetään esiopetuksessa alla olevan prosessikuvauksen mukaisesti:

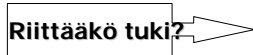
■ YLEINEN TUKI

"Opettajalla on vastuu esiopetusryhmän ja sen jokaisen lapsen erilaisten lähtökohtien ja tarpeiden huomioinnista esiopetuksessa"
"Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen tarjoaminen kuuluu opettajan työhön ja kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin."

■ TEHOSTETTU TUKI

"Jos lapsi tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja."

■ ERITYINEN TUKI

"Jos kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muilla tukitoimilla."

■ 1. Pedagoginen arvio

lomake

■ 2. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

lomake

■ 3. Pedagoginen selvitys

lomake

■ Erityisen tuen päätös

■ 4. HOJKS lomake

A
S
I
A
N
T
U
N
T
I
J
A
-
A
R
V
I
O

Tuija Vänni 2011

Yleisen tuen tavoitteet, järjestäminen, toimintatavat ja yhteistyö

Yleinen tuki perustuu kasvattajien hyvään ja laadukkaaseen perusosaamiseen. Se on osa esiopetuksen perustehtävää.

Havainnointi, päivittäisten toimintojen tarkastelu ja oppimisympäristön muokkaaminen tukevat lapsen kehitystä. Oleellista on esiopetuksen henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus. Yleinen tuki ennaltaehkäisee lapsen oppimisvaikeuksia sekä myöhempiä kehityksen ja hyvinvoinnin ongelmia.

Hyvä luottamuksellinen ja toimiva yhteistyö huoltajien sekä esiopetus- ja varhaiskasvatushenkilöstön kanssa vahvistaa ja tukee lapsen fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Yhteistyössä tuen tarpeen määrittely, tuen toteuttamisen suunnittelu ja arviointi onnistuvat parhaiten. Yleisen tuen vaiheessa oppilashuollollinen yhteistyö on tärkeää.

Tehostetun tuen tavoitteet, järjestäminen, toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako

Tehostetun tuen avulla tuetaan lapsen oppimista ja kasvua sekä ehkäistään oppimiseen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja/ tai kehitykseen liittyvien ongelmien kasvamista ja kasautumista. Tehostetussa tuessa tarvitaan lapsen kehitystasosta ja tarpeista lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta sekä lapsen oppimisvalmiuksien tietoista tukemista.

²¹ Kuntalaki (365/1995) 14 §

Tehostettua tukea tarjotaan ensisijaisesti muun esiopetuksen ryhmässä tai vaihtoehtoisesti lasten tarpeiden mukaan pienennetyssä ryhmässä, integroiduissa erityisryhmässä tai erityisryhmässä.

Kelton (kiertävä erityislastentarhanopettaja) ja projektielton (erityislastentarhanopettaja, joka toimii 2-3 kuukauden jaksoissa yhden päivähoitoyksikön esiopetuksessa ja päivähoidossa yleisen ja tehostetun tuen tukena) erityispedagoginen osaaminen on olennaisen tärkeää tehostetun tuen suunnittelussa

ja toteuttamisessa sekä niiden seurannassa ja arvioinnissa. Ryhmän lastentarhanopettaja kirjaa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman.

Jos lapsella on tehostetun tuen tarvetta perusopetukseen siirryttäessä, lapsen on mahdollista aloittaa koulunkäynti alueellisella 3-vuotisen alkuopetuksen luokalla, alueellisessa pienluokassa tai saada tukea kasvuunsa ja oppimiseensa muun perusopetuksen yhteydessä koulun erilaisin tukitoimin. Mikäli lapselle tehdään koululyykkäyspäätös, lapsi otetaan alkuluokalle, tai joissakin tapauksissa hän voi jatkaa toisen vuoden esiopetuksessa.

Erityisen tuen järjestäminen ja toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden esiopetusta ei kasvun ja oppimisen vaikeuksien vuoksi voida järjestää muuten. Turussa tehdään aina erityisen tuen päätöksen pohjaksi pedagoginen selvitys, myös kouluvalmiuden arvioinnin yhteydessä.

Lapsen erityisen tuen suunnittelussa oppilashuollolla on merkittävä osuus.

Opetus järjestetään ensisijaisesti muun esiopetuksen ryhmässä tai lapsen tarpeen mukaan esiopetuksen pienennetyssä ryhmässä, integroidussa erityisryhmässä tai erityisryhmässä. Suurin osa integroiduista erityisryhmistä on alueellisia, mutta osa ryhmistä palvelee keskitetysti koko kaupunkia. Yleisen esiopetuksen ryhmässä lapsella on mahdollista saada tarvittaessa henkilökohtainen avustaja.

Erityisen tuen päätökset esiopetuksen aikana tekee perusopetuksen erityispalvelupäällikkö. Päätökset tehdään määräaikaisina ja tarkistetaan esiopetusvuoden lopussa.

Lapsen esiopetusryhmän lastentarhanopettaja/erityislastentarhanopettaja vastaa lapsen HOJKS:n kirjaamisesta yhteistyössä lapsen ja huoltajien kanssa.

4.5 Yksilölliset suunnitelmat esiopetuksessa

4.5.1 Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma on suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja esiopetuksessa tarvittavista järjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta. Se on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva, kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Sitä voidaan käyttää osana yleistä tukea ja sitä tulee käyttää tehostetun tuen aikana.²²

Oppimissuunnitelman tavoitteena on turvata lapselle hyvät kasvun ja oppimisen edellytykset. Suunnitelma lisää opettajien tietoisuutta lapsen tilanteesta ja helpottaa siten kunkin opettajan oman työn suunnittelua ja opettajien keskinäistä sekä kodin kanssa tehtävää yhteistyötä. Lapsen esiopetuksen oppimis-suunnitelmasta huoltaja saa itselleen tietoa ja voi siten paremmin tukea lastaan. Suunnitelma antaa myös pohjan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymisen arvioinnille.

²² Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

Tehostettua tukea varten tehtävä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laativat opettajat yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Tehostettua tukea varten laadittavan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät ja työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- yhteistyön toteuttaminen huoltajan ja lapsen kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- lapsen edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti osana yleistä tukea laadittua lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa, pedagogista arvioita ja sen yhteydessä kerättyä tietoa sekä huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakuineilla.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Jokaiselle lapselle voidaan laatia lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Oppimissuunnitelman laatimisesta päätetään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Suunnitelma sisältää soveltuvin osin samoja osa-alueita kuin tehostettua tukea varten laadittava lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma. Lasta varten pohditut tavoitteet ja tukitoimet hyödyttävät lapsen kasvua ja oppimista. Lapsen esiopetusta voidaan myös syventää tai laajentaa oppimissuunnitelman avulla, silloin kun se on perusteltua lapsen valmiuksien kannalta.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Oppilaalle, joka tarvitsee kasvussaan ja oppimisessaan säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on annettava tehostettua tukea hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaisesti. Oppilaalle järjestettävä tuki kirjataan oppimissuunnitelmaan²³. Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan aina lapselle, joka saa tehostettua tukea. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä oppilaan ja huoltajan sekä tarvittaessa oppilaan muun laillisen edustajan kanssa²⁴. Tehostetun tuen vaiheessa tukitoimien järjestelmällinen suunnittelu tukee lapsen kasvua ja oppimista.

²³ Perusopetuslaki 16 a § (642/2010)

²⁴ Perusopetuslaki 16 a § 1 mom. (642/2010)

Erityinen tuki

Lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, laaditaan oppimissuunnitelman sijasta henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Paikallisessa esiopetuksen opetussuunnitelmassa päätetään, miten lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa käytetään osana yleistä tukea. Opetussuunnitelmassa kuvataan tehostettuun

tukeen liittyvä oppimissuunnitelman käyttö. Suunnitelmassa määritellään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinta ja seuranta, toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä menettelytavat huoltajan ja lapsen kanssa tehtävässä yhteistyössä. Suunnitelman sisältö kuvataan erikseen yleisen ja tehostetun tuen osalta.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana yleistä tukea

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa voidaan laatia selventämään yleisen tuen järjestämistä, esimerkiksi opetuksen eriyttämistä, opettajien ja muun hoito- ja kasvatushenkilöstön yhteistyötä tai esiopetusryhmien joustavaa muuntelua. Lisäksi lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan lapselle, joka on esiopetuksessa vuorohoidon yhteydessä.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma osana tehostettua tukea

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan jokaiselle tehostettua tukea saavalle lapselle.

Toimintatavat, yhteistyö, työnjako ja vastuut lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnassa ja seurannassa

Esiopetuksen lastentarhanopettaja vastaa siitä, että lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan viipymättä tuen tarpeen ilmennettyä. Opettaja tekee yhteistyötä kiertävän erityislastentarhanopettajan, muun hoito- ja kasvatushenkilöstön ja oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma laaditaan lapsen ja huoltajan kanssa. Se pohjautuu pedagogiseen arvioon eli opettajilta ja oppilashuoltohenkilöstöltä etukäteen hankittuihin lapsen kasvua ja oppimista koskeviin tietoihin.

Huoltajien osuus lapsen kasvun ja oppimisen tukemisessa määritellään lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa.

4.5.2 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä oppilaan erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen²⁵.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on hyväksyttyyn esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva kirjallinen, pedagoginen asiakirja. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä huoltajan ja lapsen ja kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Tarvittavilta osin se valmistellaan moniammatillisena oppilashuollon yhteistyönä.

²⁵ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman tehtävänä on tukea pitkäjänteisesti lapsen yksilöllistä kasvu- ja oppimisprosessia. HOJKS on lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvä tavoitesuunnitelma sekä suunnitelma esiopetuksen sisällöistä, pedagogisista menetelmistä ja muista tarvittavista tukitoimista.

HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tukitoimien järjestäminen edellyttää:

- lapsen oppimisvalmiudet sekä kasvuun ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet

- lapsen oppimisvalmiuksiin, työskentelytaitoihin, sosioemotionaalisiin taitoihin sekä motorisiin taitoihin liittyvät tavoitteet
- edistymisen seuranta ja arviointi, arviointitavat ja ajankohdat sekä lapsen itsearviointi
- pedagogiset ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat, kommunikointitavat, erityiset apuvälineet, oppimateriaalit ja muu tuki
- fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön liittyvät, oppilashuollolliset tai muut ratkaisut
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisten tulkitsemis- ja avustajapalveluiden, muiden opetuspalveluiden sekä tuki- ja kuntoutuspalvelujen järjestäminen ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen järjestämisestä muun esiopetuksen yhteydessä ja/tai erityisryhmässä
- kuvaus siitä, miten erityisryhmässä esiopetusta saava lapsi integroituu muuhun esiopetukseen
- moniammatillisen yhteistyön kuvaus ja eri toimijoiden vastuualueet
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjauksesta ja valvonnasta
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatustoimintaan ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet

Jos lapselle on annettu tehostettua tukea, henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään osana tehostettua tukea tehtyä lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa. Lisäksi hyödynnetään lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa huoltajan luvalla sekä otetaan huomioon mahdollisessa pedagogisessa selvityksessä todetut asiat.

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKS asiakirjaan voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat. HOJKSiin ei voi hakea muutosta valittamalla eikä muilla muutoksenhakekeinoilla.

Suunnitelma tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi²⁶. Henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai tavoitteiden muuttuessa. Kokemukset käytetyistä esiopetusjärjestelyistä, toimintatavoista ja tukipalveluista voidaan kirjata HOJKSiin ja hyödyntää tätä tietoa suunnitelman toteutumista arvioitaessa.

²⁶ Perusopetuslaki 17 a § (642/2010)

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmassa määritellään henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laadinta ja seuranta, toimintatavat, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä menettelytavat huoltajan ja lapsen kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Toimintatavat, yhteistyö, työnjako ja vastuut esiopetuksen HOJKS:n laadinnassa ja seurannassa

Esiopetuksen lastentarhanopettaja tai erityislastentarhanopettaja vastaa siitä, että HOJKS laaditaan viipymättä, kun erityinen tuki aloitetaan. Laadinnassa opettaja tekee yhteistyötä oppilashuoltohenkilöstön kanssa.

HOJKS laaditaan lapsen ja huoltajan kanssa. Se pohjautuu lapsen opettajilta ja oppilashuoltohenkilöstöltä etukäteen hankittuihin lapsen kasvua ja oppimista koskeviin tietoihin ja asiakirjoihin ja pedagogiseen selvitykseen.

HOJKS on määräaikainen ja tarkistetaan esiopetuksen päättyessä. Myös huoltajien osuus oppilaan koulunkäynnin ja oppimisen tukemisessa määritellään HOJKS:ssa

5 Kasvun ja oppimisen tukimuodot esiopetuksessa

Luvussa 5 kuvataan kasvun ja oppimisen eri tukimuodot. Luvussa kuvataan myös esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen.

5.1 Esiopetuksen opetusjärjestelyihin liittyvä tuki

5.1.1 Erityisopetus

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta²⁷. Erityisopetus on erityisen tuen keskeinen pedagoginen osa-alue ja sen tehtävänä on tukea lapsen oppimista. Sellaisen lapsen, jolle on tehty erityisen tuen päätös, esiopetus ja muu tuki annetaan hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti.

HOJKS on erityisen tuen päätöksen suunnitelmallista toimeenpanoa ohjaava pedagoginen asiakirja. Siinä ratkaistaan erityisopetuksen järjestämiseen liittyvät seikat ja opetukset keskeiset tavoitteet, sisällöt sekä oppimisympäristöön ja opetusmenetelmiin liittyvät tekijät siten kuin HOJKS:n laatimisen yhteydessä luvussa 4.5.2. on ohjeistettu.

Erityisopetus järjestetään lapsen etu ja opetuksen järjestämisedellytykset huomioon ottaen muun esiopetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityis-ryhmässä tai muussa soveltuvassa paikassa²⁸.

Opetusryhmiä muodostettaessa tulee ottaa huomioon, että kaikki oppilaat voivat saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet²⁹. Opetusryhmien muodostamisesta säädetään tarkemmin perusopetusasetuksessa³⁰

²⁷ Perusopetuslaki 17 § 1 mom. (642/2010)

²⁸ Perusopetuslaki 17 § 1 ja 2 mom. (642/2010)

²⁹ Perusopetuslaki 30 § 2 mom.

³⁰ Perusopetusasetus 2 § (893/2010)

Esiopetuksen opettaja tarvitsee taitoa käyttää lasten erilaisia tarpeita tukevia pedagogisia menetelmiä ja työskentelytapoja. Erityisopettajalla ja erityislastentarhanopettajalla on lisäksi asiantuntijuutta, jota tarvitaan erityisopetuksen aikana.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Erityisopetuksesta päätetään erityistä tukea koskevan päätöksen yhteydessä, joka on kuvattu luvussa 4.3. Opetussuunnitelmassa määritellään, miten erityis-opetus esiopetuksessa järjestetään, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken sekä yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa.

Erityisopetus järjestetään ensisijaisesti muun esiopetuksen yhteydessä, integroidussa erityisryhmässä tai erityisryhmässä. Lapsella, joka kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, on oikeus saada vapaaehtoista maksutonta esiopetusta 5-vuotiaana.

Huoltajille tiedotetaan kasvun, oppimisen ja koulunkäynnin aloitusvaiheen tuen järjestämisestä yleisesti ja lisäksi vielä tarkemmin huoltajan oman lapsen tuen järjestämisestä sen eri vaiheissa.

Esiopetuksen oppilashuoltoryhmä kartoittaa erityistä tukea tarvitsevat lapset, jotta kaikki mahdollinen asiantuntijuus olisi varhain käytettävissä. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen esiopetus tulee pääsääntöisesti toteuttaa niin, että ryhmässä on muita esiopetusikäisiä lapsia.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten erityistä tukea tarvitsevan lapsen erityisopetus toteutetaan yksikössä sekä määritellä yksikön erityisopetuksen yhteistyömuodot ja työnjako.

Tyksilän päiväkodissa erityistä tukea tarvitsevan lapsen erityisopetus toteutetaan kiertävän erityislastentarhanopettajan, päiväkodin johtajan sekä esiopetuksesta vastaavan lastentarhanopettajan yhteisen sopimuksen pohjalta. Ryhmän muu henkilökunta avustaa yksilöllisen opetuksen järjestelyissä sekä toteutuksessa.

Kouluun siirtyessään erityistä tukea tarvitseva lapsi aloittaa erityisopetuksen joko integroituna erityisoppilaana yleisopetuksen koulussa eli lähikoulussaan, alueellisen pienluokan oppilaana tai keskitetyn palvelun koulun oppilaana. Tuen tarve arvioidaan esiopetusvuoden lopussa.

5.1.2 Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin ja kestää 11 vuotta³¹. Esiopetus voi pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville oppilaille annettavassa erityisopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta³². Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Heitä ovat muun muassa näkö- ja kuulovammaiset sekä muutoin ruumiillisesti tai henkisesti vaikeasti vammaiset tai kehityksessään viivästyneet lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen³³. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta³⁴.

³¹ Perusopetuslaki 25 § 2 mom.

³² Perusopetuslaki 9 § 2 mom.

³³ Hallituksen esitys Eduskunnalle koulutusta koskevaksi lainsäädännöksi (HE 86/1997)

³⁴ Perusopetuslaki 17 § 4 mom. (642/2010) ja 26 a § 1 mom. (1288/1999)

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa riittävän ajoissa tietoa pidennetyin oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
- Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin³⁵ eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevalle, erityistä tukea saavalle lapselle laaditaan aina henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma esiopetuksen alkaessa. HOJKSin laatimisessa hyödynnetään huoltajan luvalla lapselle mahdollisesti laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa ja kuntoutussuunnitelmaa.

Jos lapsi ei enää kuulu pidennetyin oppivelvollisuuden piiriin, tule tehdä päätös pidennetyin oppivelvollisuuden päättämisestä, jolloin lapsi siirtyy yleisen oppivelvollisuuden piiriin.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelmassa määritellään pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen järjestäminen, toimintatavat, yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa, muu yhteistyö sekä eri toimijoiden vastuut ja työnjako, yhteistyö huoltajan ja lapsen kanssa sekä huoltajan ja lapsen kuulemiseen liittyvä menettely.

³⁵ Perusopetuslaki 27 §

Turussa pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voi kestää 10 tai 11 vuotta ja se alkaa vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

- a) Lapsi aloittaa vapaaehtoisessa esiopetuksessa varhaiskasvatuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa (6v.) ja tämän jälkeen aloittaa perusopetuksen (7v.).*
- b) Lapsi aloittaa opiskelun sinä vuonna, kun täyttää kuusi vuotta. Ensimmäinen vuosi on oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaa esiopetusta, jonka jälkeen lapsi jatkaa perusopetuksessa (7v.).*

c) Lapsen perusopetuksen alkamista lykätään niin, että lapsi aloittaa perusopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kahdeksan vuotta. Tätä ennen lapsi osallistuu esiopetukseen oppivelvollisuuteen kuuluvana yhden vuoden (7v.) tai kaksi vuotta (6v.+7v.).

Pidennetyn oppivelvollisuuden tarpeen ilmettyä on huoltajien, varhaiskasvatuksen, terveydenhuollon, kasvatus- ja opetustoimen sekä muiden tarvittavien asiantuntijoiden tehtävä yhteistyötä. Yhteistyö on aloitettava mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta lapsi saadaan heti riittävän ja oikein kohdistetun tuen piiriin. Huoltajien varhainen perehtyminen ja sitoutuminen lapsen oppimista ja koulunkäyntiä koskeviin asioihin on ensiarvoisen tärkeää. Lapselle on taattava jatkuva moniammatillinen tuki koko pidennetyn oppivelvollisuuden ajan. Oppilaan HOJKS laaditaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja kuntoutussuunnitelman pohjalta.

Päätöksen pidennetystä oppivelvollisuudesta tekee perusopetuksen erityispalvelupäällikkö. Oppilasta ja huoltajaa kuullaan ennen päätöksen tekemistä.

Pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttaminen, yhteistyö ja käytännöt esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja koulun välillä kuvataan tarkemmin päivähoitoyksikön esiopetussuunnitelmassa.

5.2 Esiopetuksen muu tuki

5.2.1 Yhteistyö kodin kanssa

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa³⁶. Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea³⁷. Lapsi elää samanaikaisesti kodin, esiopetuksen ja muun mahdollisen varhais-kasvatuksen vaikutuspiirissä. Tämä edellyttää näiden kasvatusyhteisöjen vuorovaikutusta ja yhteistyötä lapsen kokonaisvaltaisen hyvän kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa. Vuorovaikutus kodin kanssa lisää opettajan lapsen tuntemusta ja auttaa esiopetuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa³⁸.

Huoltajalla on ensisijainen vastuu lapsensa kasvatuksesta ja oman lapsensa tuntemus³⁹. Esiopetuksen henkilöstö tukee kotien kasvatustehtävää ja vastaa osaltaan lapsen kasvatuksesta esiopetuksen aikana⁴⁰.

³⁶ Perusopetuslaki 3 § 3 mom.

³⁷ Perusopetuslaki 3 § 2 mom., Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (Tuntijakoasetus) (1435/2001) 4 § 1 mom. ja 5 § 1 mom.

³⁸ Perusopetuslaki 3 § 2 mom., Tuntijakoasetus 2, 3 ja 4 §

³⁹ Lastensuojelulaki (417/2007) 2 § 1 mom.

⁴⁰ Lastensuojelulaki (417/2008) 2 § 2 mom.

Kasvatukseen liittyvän kumppanuuden tavoitteena on edistää lasten kasvua, kehitystä ja oppimista sekä lisätä turvallisuutta ja hyvinvointia esiopetuksessa. Lapsen viihtyvyyden, kasvamisen ja oppimisen kannalta on tärkeää luoda luottamuksellinen yhteys esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa.

On tärkeää, että huoltajilla on mahdollisuus osallistua esiopetuksen kasvatus-työn tavoitteiden asettamiseen, suunnitteluun ja arviointiin yhdessä opettajien ja lasten kanssa. Esiopetuksen henkilöstön on oltava yhteistyössä huoltajan kanssa niin, että hän voi osaltaan tukea lapsensa kasvua ja oppimista esiopetuksessa. Kodin kanssa tehtävää yhteistyötä toteutetaan sekä yhteisö-että yksilötasolla.

Vastuu kodin kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on esiopetuksen järjestäjällä. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aktiivisuutta ja aloitteellisuutta sekä keskustelua ja tiedottamista huoltajan, opettajan ja lapsen oikeuksista sekä velvollisuuksista. Yhteistyön lähtökohtana on eri osapuolien keskinäinen kunnioitus. Kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä otetaan huomioon perheiden erilaisuus, yksilölliset tarpeet sekä perheen kieli- ja kulttuuritausta.

Huoltajille annetaan tietoa esiopetuksen opetussuunnitelmasta, esiopetuksen järjestämisestä, lapsen tuen tarpeista ja tuen saannin mahdollisuuksista ja huoltajan mahdollisuudesta osallistua kodin ja esiopetuksen väliseen yhteistyöhön sekä esiopetusyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseen. Huoltajille tulee antaa tietoa myös esiopetuksen oppilashuollon toiminnasta⁴¹ sekä esiopetusyksikön toimintamalleista ja tiedottamiskäytänteistä erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa.

Käsiteltäessä yksittäisen lapsen tukea koskevaa asiaa, huoltajalle tulee antaa tietoa lasta koskevien tietojen käsittelyyn, tietojensaantiin ja niiden luovuttamiseen sekä salassapitoon liittyvistä kysymyksistä. Huoltajan kanssa tulee käydä läpi esimerkiksi huoltajan yksilöidyn kirjallisen suostumuksen merkitys lasta koskevan asian käsittelyssä sekä yhteistyön merkitys lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa⁴². Esiopetuksen loppuvaiheessa huoltajalle tulee antaa tietoa ja mahdollisuus keskustella lapsen koulunkäynnin aloittamiseen liittyvistä kysymyksistä ja mahdollisista erityistarpeista lapsen opettajien ja oppilashuollon asiantuntijoiden kanssa⁴³.

Esiopetuksen aikana jatketaan muussa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa yhteistyötä huoltajan kanssa ja luodaan pohjaa myös huoltajien keskinäiselle vuorovaikutukselle sekä myöhemmälle kodin ja koulun yhteistyölle. Erilaisia kodin ja esiopetuksen vuoropuhelua tukevia yhteistyömuotoja kehitetään koko esiopetuksen ajan ja erityisesti siirryttäessä muusta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen tai esiopetuksesta alkuopetukseen. Tieto- ja viestintätekniikkaa voidaan käyttää parantamaan ja monipuolistamaan tiedon kulkua ja yhteyden-pitoa kodin ja esiopetuksen välillä. Yhteistyö järjestetään siten, että oppilas-huollon ja moniammatillisen yhteistyöverkoston avulla lapsen kasvua, oppimista ja hyvinvointia voidaan tukea.

Kodin kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteet, toimintatavat, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken määritellään paikallisessa opetussuunnitelmassa. Toimintatapoja määriteltäessä otetaan huomioon kodin kanssa tehtävä yhteistyö koko yhteisön tasolla, esiopetusryhmien tasolla sekä yksittäistä lasta koskien.

⁴¹ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010), 3 § 3 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4 § 2 mom., 9 § 1 mom. 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 § 3 mom. ja Lastensuojelulaki 9 ja 12 §

⁴² Perusopetuslaki 31 a § 3 ja 4 mom. (642/2010), 40 §, 41 § 4 mom. (642/2010) ja 41 § 1, 2 ja 3 mom.

⁴³ Perusopetuslaki 3 § 2 ja 3 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4 § 2 mom., 9 § 1 mom. 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 § 3 mom.

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Opetussuunnitelma laaditaan yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa⁴⁴. Tällöin otetaan huomioon myös muiden kasvatuksen kannalta keskeisten toimijoiden kuten muun varhaiskasvatuksen henkilöstön osallistuminen yhteistyöhön sekä tiedonkulun sujuvuus.

Opetussuunnitelmassa kuvataan myös huoltajien osallisuuteen sekä huoltajille tiedottamiseen liittyvät periaatteet. Suunnitelman tulee sisältää myös yhteistyön toteutumisen seurantaan ja arviointiin liittyvät menettelytavat sekä kuvaus menettelytavoista yhteistyöhön liittyvissä ongelmatilanteissa.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten yhteistyö, tapaamiset ja tiedottaminen huoltajien kanssa toteutetaan. Lisäksi tulee olla kuvattuna, miten kodin ja esiopetuksen yhteistyö toteutuu oppilashuollon, lastenneuvolan sekä tarvittaessa muun sosiaali- ja terveystoimen kanssa. Kodin kanssa tehtävän yhteistyön tukena käytetään ”Kasvun ja oppimisen seurantalomake esiopetuksen suunnitteluun ja koulunkäynnin aloittamiseen” -lomaketta, joka siirretään kouluun lapsen tulevalle opettajalle.

5.2.2 Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestäminen

Vammaisella ja muulla tukea tarvitsevalla oppilaalla on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut⁴⁴. Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarkoituksena on taata esiopetuksessa lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset ja mahdollisimman esteetön oppimisympäristö.

Lapsi voi tarvita tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityis-vaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä puutteellisten kommunikaatiotaitojensa vuoksi. Kielellisen vuorovaikutuksen mahdollisuus ja tukeminen kaikkina esiopetuspäivinä edistää lapsen kehitystä, sosiaalista kasvua ja osallisuutta esiopetusyhteisössä. Tavoitteena on, että sekä toiset lapset että lapsen kanssa toimivat aikuiset tuntevat lapsen tavan kommunikoida.

Lapsen omien kommunikaatiotaitojen kehittäminen mahdollistaa tasavertaisen vuorovaikutuksen muiden kanssa. Kieli on oppimisen keskeinen väline ja kielen kehittyminen vaikuttaa ajattelun ja tunteiden kehitykseen sekä lapsen identiteetin muotoutumiseen.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä kommunikoinnin tuen eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa eri asiantuntijoita. Lisäksi suunnitellaan muutkin tukitoimet, kuten lapsen sijoittuminen esiopetustilassa, yksilölliset oppi- ja opetusmateriaalit sekä lapsen mahdollisesti tarvitsemat apuvälineet. Tulkitsemisessa avustava henkilö voi tukea oppimistilanteissa yhtä tai useampaa lasta samanaikaisesti. Myös opettaja voi tukea esiopetuksessa lapsia kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

⁴⁴ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

⁴⁵ Perusopetuslaki 31 § 1 mom. (477/2003)

Avustajan antaman tuen tulee edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajapalvelun tavoitteena on tukea yksittäistä lasta siten, että hän kykenee ottamaan yhä enemmän itse vastuuta työskentelystään.

Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai koko esiopetusryhmälle. Lapsikohtainen tuki voi olla osa- tai kokoaikaista. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän kasvua ja oppimista. Avustaja tukee lasta kasvuun ja oppimiseen sekä niitä tukevaan kuntoutukseen liittyvien tehtävien suorittamisessa opettajan tai terapeuttien ohjeiden mukaisesti ja osallistuu tarvittaessa tuen suunnitteluun. Hän ohjaa lasta esiopetuksen päivittäisissä tilanteissa.

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisestä päättää opetuksen järjestäjä. Lapsen tulkitsemis- ja avustajapalveluiden tarve, määrä ja laatu arvioidaan lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen huoltajan antamia tietoja ja mahdollisten ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja.

Tulkitseminen ja avustaminen osana yleistä tukea

Lapsi saattaa tarvita tulkitsemis- tai avustajapalveluja ilman, että hänellä on tarvetta muuhun tukeen. Etenkin avustajapalvelun tarve saattaa olla myös lyhytaikainen.

Oikea-aikainen ja riittävä tulkitsemisapu ja mahdollisuus puhetta tukeviin ja korvaaviin kommunikaatiokeinoihin tukee lapsen kasvua ja oppimista ja ehkäisee oppimisvaikeuksien syntymistä ja vaikeutumista. Avustajan antama tuki parantaa yksittäisen lapsen tai esiopetusryhmän kasvun ja oppimisen edellytyksiä. Sen avulla voidaan joskus ehkäistä kokonaan tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Tulkitseminen ja avustaminen tehostetun tuen aikana

Ennen tehostetun tuen aloittamista, osana pedagogista arviota arvioidaan lapsen tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve. Jos lapsi on saanut tulkitsemis- ja avustajapalveluja yleisen tuen aikana, arvioidaan niiden riittävyys ja vaikutus. Tehostetun tuen alkaessa laadittavaan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen tarvitsemat tulkitsemis- ja avustajapalvelut, niiden tavoitteet, järjestäminen ja seuranta. Tulkitsemis- ja avustamispalveluiden tarve saattaa lisääntyä tai tuen muodot tarvitsevat uudelleen arviointia tehostetun tuen aikana. Tarvittavat muutokset kirjataan lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan.

Tulkitseminen ja avustaminen erityisen tuen aikana

Lapsen tehostetun tuen aikana saamien tulkitsemis- ja avustajapalveluiden riittävyys ja vaikutus sekä tulkitsemis- ja avustajapalvelujen tarve jatkossa arvioidaan pedagogisessa selvityksessä. Erityisen tuen päätöksessä päätetään oppilaan tulkitsemis- ja avustajapalveluista⁴⁶. Lapselle laaditaan erityisen tuen päätöksen jälkeen HOJKS, jossa kuvataan lapselle järjestettävät tukipalvelut sekä henkilöt, jotka osallistuvat tukipalvelujen järjestämiseen, heidän vastuualueensa ja tukipalvelujen toteutumisen seuranta. Tulkitsemisen ja avustamisen määrä ja laatu määritellään yksilöllisesti yhdessä muiden tukitoimien kanssa. Erityisen tuen aikana lapsi tarvitsee usein yksilöllisesti kohdennettuja tukipalveluja.

⁴⁶ Perusopetuslaki 17 § 2 ja 3 mom. (642/2010)

Paikallisen opetussuunnitelman laadinta

Tulkitsemis- ja avustajapalveluiden järjestämisen tavoitteet, toimintatavat, hallinnolliset käytänteet sekä yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken määritellään opetussuunnitelmassa.

Avustaja on esiopetusryhmään perusopetuslain mukaisesti sijoitettu työntekijä. Päätöksen avustajapalveluista tekee varhaiseryityiskasvatuksesta vastaava päällikkö toimintavuodeksi kerrallaan. Päätös valmistellaan päivähoiton ja muiden asiantuntijoiden kanssa yhteistyössä. Avustajat työskentelevät pääsääntöisesti ns. ryhmäavustajina lapsiryhmässä, jossa kahdella tai kolmella lapsella on tehostetun tai erityisen tuen tarve.

Henkilökohtainen avustaja myönnetään lapselle, joka tarvitsee huomattavaa aikuisen tukea esiopetuksessa ja sitä täydentävässä päivähoitossa Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa, erityisen tuen päätöksessä ja HOJKS:ssa kuvataan mahdollinen avustajapalvelun käyttö.

Romanioppilaiden opiskelua tuetaan koulunkäyntiavustajapalveluilla. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välisestä tuntiresurssin jakamisesta sovitaan lukuvuosittain tarpeen mukaan.

5.3 Esiopetuksen oppilashuolto ja turvallisuuden edistäminen

5.3.1 Oppilashuolto

Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kansanterveyslaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen⁴⁷. Esiopetuksessa olevan lapsen yksilölliset terveystarkastukset ja yksilöllinen terveysneuvonta järjestetään kansanterveyslain mukaisina neuvolapalveluina⁴⁸.

Esiopetuksen oppilashuolto on osa muun varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen oppilashuollollista jatkumoa. Esiopetuksen oppilashuolto kuuluu kaikille esiopetusyksikössä työskenteleville sekä oppilashuoltopalveluista vastaaville viranomaisille. Sitä toteutetaan yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa⁴⁹. Esiopetuksen oppilashuolto on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä tukea. Oppilashuollolla edistetään lapsen tasapainoista ja tervettä kasvua ja kehitystä sekä tuetaan oppimista.

Oppilashuollon tehtävänä on osana esiopetusyhteisön toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa yhteisöllistä toiminta-kulttuuria. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä huoltajan ja lapsen osallisuutta esiopetusyhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä. Lapsen osallisuutta tuettaessa otetaan huomioon lapsen ikä, kehitystaso sekä muut edellytykset ja tarpeet. Esiopetuksen suojata mielen-terveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää esiopetusyhteisön hyvinvointia oppilashuollolla edistetään myönteistä vuorovaikutusta ja keskinäisen huolenpidon ilmapiiriä sekä puututaan tarvittaessa ongelmiin. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen kasvu- ja oppimisympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää esiopetusyhteisön hyvinvointia.

⁴⁷ Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010), Lastensuojelulaki 9 §

⁴⁸ Kansanterveyslaki 14 § 1 mom. 1 kohta

⁴⁹ Perusopetuslaki 31 a § 1 mom. (477/2003) ja 2 mom. (642/2010) ja Kansanterveyslaki (66/1972) 14 § 1 mom. 1 kohta, Lastensuojelulaki 9 §

Esiopetuksen oppilashuollossa kehitetään, seurataan ja arvioidaan koko yhteisön ja esiopetusryhmien hyvinvointia sekä huolehditaan siitä, että lapsen yksilölliset kasvuun ja kehitykseen sekä terveyteen liittyvät tarpeet otetaan huomioon esiopetuksen arjessa.⁵⁰

Oppilashuollossa pyritään kasvun ja oppimisen esteiden, oppimisvaikeuksien sekä muiden ongelmien ehkäisemiseen, tunnistamiseen, lieventämiseen ja poistamiseen mahdollisimman varhain. Ehkäisevä lastensuojelu ja terveyden edistämiseen kuuluvat vuosittaiset terveystarkastukset ja tarpeenmukainen terveysneuvonta vahvistavat ongelmien ennaltaehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tuen järjestämistä.⁵¹ Oppilashuollon tehtävänä on seurata ja tukea jokaisen lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea lasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan menettelytavoista ehkäisevän lastensuojelutyön ja terveydenhuoltoon kuuluvan erityisen tuen toteuttamisessa. Yhteistyössä ja toimintaohjeissa tulee ottaa huomioon lapsen kasvun ja kehityksen mahdollinen vaarantuminen kasvuympäristössä olevien riskitekijöiden johdosta sekä lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus lastensuojelutarpeen selvittämiseksi.⁵²

Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Työssä tulee turvata se, että huoltajan ja lapsen näkemyksiä kuunnellaan. Esiopetuksen oppilashuoltotyöstä ja sen toimintaan liittyvistä menettelytavoista tulee antaa tietoa huoltajalle. Huoltajalle tulee antaa tietoa siitä, miten lasta koskevan oppilas-huollollisen asian vireillepano ja valmistelu tapahtuu.⁵³

Esiopetuksen oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään oppilashuollon moniammatillisessa yhteistyössä, esimerkiksi oppilashuoltoryhmässä. Yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa⁵⁴ sovitaan

yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista.

Yhteistyön järjestämisessä otetaan huomioon myös muiden viranomaisten tai yhteistyökumppaneiden kanssa tehtävä yhteistyö terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Oppilashuoltotyötä suunniteltaessa sovitaan erikseen sekä esiopetuksen oppilashuollon järjestämiseen, yhteisölliseen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen että yksittäisen lapsen tukemiseen ja hänen asioidensa käsittelyyn liittyvät periaatteet ja toimintatavat.

Yhteisön terveyttä ja hyvinvointia edistävää toimintaa voidaan kehittää laajassa moniammatillisessa yhteistyössä. Tällöin oppilashuollon yhteistyöhön voi osallistua eri toimijoita salassapidon estämättä toisin kuin yksittäistä oppilasta koskevassa asiassa⁵⁵, jonka käsittely kuvataan luvussa 5.3.3.

⁵⁰ Perusopetuslaki 3 § 2 mom. (477/2003), Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 ja 13 §, 15 § 3 ja 4 mom., Lastensuojelulaki 9 §

⁵¹ Perusopetuslaki 16 ja 16 a, 17 ja 17 a § (642/2010), Lastensuojelulaki 3 ja 3a § (88/2010), 8, 9 ja 12 §, Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 4 §, 9 § 1 mom. 3 kohta, 13 ja 14 §, 15 § 3 mom.

⁵² Lastensuojelulaki 3 ja 3 a § (88/2010), 25 § 1 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 13 ja 18 §

⁵³ Perusopetuslaki 31 a § 3 ja 4 mom. (642/2010)

⁵⁴ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

⁵⁵ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

Ruokailu esiopetuksessa

Opetukseen osallistuvalla on annettava jokaisena työpäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu, täysipainoinen maksuton ateria⁵⁶. Ruokailuhetki on lapselle tärkeä ja se tukee lapsen tervettä kasvua ja kehitystä osana esiopetusta. Ruokailun järjestämisessä ja ohjauksessa otetaan huomioon ruokailun terveydellinen ja sosiaalinen merkitys, terveys-, ravitsemus- ja tapakasvatuksen tavoitteet sekä ruokailutauon virkistystehtävä. Lapsille annetaan mahdollisuus osallistua ruokailun suunnitteluun ja toteuttamiseen, mikä tukee osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

Ruokailun järjestämisessä tarvitaan yhteistyötä esiopetuksen henkilöstön ja ruokailusta vastaavan henkilöstön kesken. Yhteistyössä huoltajan ja lapsen sekä terveydenhuollon henkilöstön kanssa sovitaan tukitoimista ja seurannasta lapsen yksilöllisissä ravitsemukseen sekä terveyden tai sairauden hoitoon liittyvissä tarpeissa.⁵⁷

5.3.2 Turvallisuuden edistäminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön⁵⁸. Siihen kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Opetuksen järjestämisen lähtökohtana on lasten ja esiopetuksen henkilöstön turvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa. Oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa yhteisön toimintakulttuuria. Se tulee ottaa huomioon kaikessa toiminnassa.

Oppilashuollon tavoitteena on tukea toimintakyvyn säilymistä myös fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa. Erilaisissa ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa sekä niiden edellyttämässä jälkihoidossa huolehditaan lapsen ja koko yhteisön tarvitsemasta psykososiaalisesta tuesta.

Opetussuunnitelman yhteydessä on laadittava suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä. Suunnitelma tulee toimeenpanna ja sen noudattamista ja toteutumista tulee valvoa.⁵⁹

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille esiopetuksessa työskenteleville⁶⁰. Väkivallalta, kiusaaminen tai häirintä voi olla suoraa tai epäsuoraa sanallista tai fyysistä voimankäyttöä tai sosiaalista manipulointia, joka loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista koskemattomuutta. Tekijänä voi olla lapsi, aikuinen tai esiopetusyhteisön ulkopuolinen henkilö.

Kiusaamisella tarkoitetaan systemaattista, tahallista ja toistuvaa samaan henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa sanallista tai fyysistä kielteistä toimintaa. Kiusaamiselle on ominaista kiusaajan ja kiusatun välinen voimasuhteiden epätasapaino. Tavallista on myös se, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä. Häirintä voi näyttäytyä epäasiallisena kohteluna ja puheena, joka voi sisältää sukupuoleen liittyviä vihjailevia ilmeitä, eleitä tai puheita tai ei-toivottuna fyysisenä kosketuksena. Kiusaamisen ja häirinnän lisäksi yhteisössä voi esiintyä myös muuta ei-toivottua tai aggressiivista ja väkivaltaista käyttäytymistä

⁵⁶ Perusopetuslaki 31 § 2 mom.

⁵⁷ Perusopetuslaki 3 § 2 mom., 31 a § 1 mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 13 §

⁵⁸ Perusopetuslaki 29 § 1 mom

⁵⁹ Perusopetuslaki 29 § 2, 3 ja 4 mom.

⁶⁰ Perusopetuslaki 29 §, Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 § ja 15 § 4 mom.

Väkivallalla tarkoitetaan tarkoituksellista itseen, toiseen henkilöön, ryhmään tai yhteisöön kohdistettua fyysisen voiman tai vallan käyttöä, uhkailua tai toteutettua. Sen seurauksena voi olla vamma, psyykinen haitta tai kehitykseen liittyvä vaikeus. Kaikkiin näihin tilanteisiin on puututtava.

Lapsille, heidän huoltajilleen ja esiopetuksen henkilöstölle tulee antaa myös tietoa kiusaamisen, väkivallan, ja häirinnän erilaisista ilmenemistavoista, ennaltaehkäisystä ja esiopetuksen toimintatavoista näissä tilanteissa.

Fyysistä turvallisuutta edistetään huolehtimalla rakennukseen, opetustiloihin, välineisiin, opetusjärjestelyihin, opetustilanteisiin sekä esiopetusyhteisön ulko-puolella tapahtuvaan esiopetukseen liittyvistä turvallisuustekijöistä⁶¹. Turvallisuuden edistämiseen kuuluvat myös esiopetuksen kuljetuksiin, tapaturmien ennaltaehkäisyyn ja tietoturvallisuuteen liittyvät tekijät.

Kuljetusten odotusaikojen valvonnasta ja ohjatusta toiminnasta sekä matkojen aikaisesta turvallisuudesta huolehditaan sopimalla yhteisistä menettelytavoista⁶². Niistä sekä kuljetusjärjestelyistä annetaan tietoa lapselle ja huoltajalle.

Tapaturmien ehkäisyyn liittyvässä ohjeistuksessa otetaan huomioon tapaturmien torjunnan kansalliset linjaukset sekä toiminnan edellyttämä yhteistyö. Oppilashuollon yhteistyössä sovitaan tapaturmien ennaltaehkäisyyn, ensiapuun, hoitoon ohjaukseen ja tapaturmien seurantaan liittyvistä menettelytavoista. Niistä annetaan tietoa lapselle ja huoltajalle.

Turvallisuuden edistämässä ja turvallisuutta vaarantavien tilanteiden ennaltaehkäisyssä otetaan huomioon sekä turvallisuutta ohjaava lainsäädäntö, esiopetukseen laaditut turvallisuusohjeet että muut paikalliset turvallisuutta koskevat linjaukset. Paikallisessa opetussuunnitelmassa näitä ohjeita sovitetaan yhteen.

Esiopetuksen turvallisuutta ohjaavat myös työturvallisuuslaki ja sen mukainen työsuojelun toimintaohjelma⁶³. Muita turvallisuutta ohjaavia säädöksiä ovat pelastuslain- ja asetuksen edellyttämä ajan tasalla oleva pelastussuunnitelma⁶⁴. Pelastussuunnitelmasta on tiedotettava esiopetuksen koko henkilökunnalle.

Esiopetuksen järjestäjä vastaa siitä, että esiopetuksessa on turvallisuutta koskevat toimintaohjeet. Esiopetusyhteisön terveellisyyttä ja turvallisuutta sekä toimintaohjeiden toteutumista seurataan ja arvioidaan suunnitelmallisesti yhteistyössä terveydenhuollon ja muiden tarvittavien viranomaisten kanssa⁶⁵.

Paikallinen yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja opetustoimen eri toimijoiden ja muiden viranomaisten kanssa tukee tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa ja niiden ennaltaehkäisyssä⁶⁶.

⁶¹ Perusopetuslaki 29 § 1 mom., Työturvallisuuslaki (738/2002) 9 ja 10 §, Terveysuojelulaki (763/1994) 26 ja 27 §

⁶² Perusopetuslaki 32 § 1 mom. (1139/2003) ja 32 § 4. mom., Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 §

⁶³ Työturvallisuuslaki (738/2002) 8, 9 ja 10 §

⁶⁴ Pelastuslaki (468/2003) 9 § 3 mom., Pelastusasetus (787/2003) 9 ja 10 §

⁶⁵ Perusopetuslaki 29 § 2 mom. (477/2003), Neuvolatoimintaa, koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoa säätelevä valtioneuvoston asetus 12 §, Työturvallisuuslaki 9 ja 10 §

⁶⁶ Perusopetuslaki 29 ja 32 §, Pelastuslaki 9 § 3 mom., Pelastusasetus 9 ja 10 §, Poliisilaki (493/1995) 1 § 1 mom. ja 1 § 2 mom. (21/2001), Työturvallisuuslaki 8 §

5.3.3 Henkilötietojen käsittely, salassapito ja tietojen luovuttaminen

Henkilötietojen käsittelyssä lähtökohtana on luottamuksellisuus ja yhteistyö lapsen huoltajan kanssa.

Kun oppilashuoltotyössä käsitellään yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa, asian käsittelyyn voivat osallistua ne oppilaan opetukseen ja oppilashuollon järjestämiseen osallistuvat, joiden tehtäviin oppilaan asian käsittely välittömästi kuuluu⁶⁷. Tällaisia henkilöitä voivat olla rehtori tai koulun johtaja, luokanvalvoja tai oppilaan opettaja, kouluterveydenhoitaja, erityisopettaja, oppilaan kanssa työskentelevä koulunkäyntiavustaja, koulupsykologi, koulukuraattori ja yläluokilla myös opinto-ohjaaja ja tarvittaessa koululääkäri ja lastensuojelun sosiaalityöntekijä⁶⁸. Esiopetuksessa lapsen asian käsittelyn voidaan katsoa kuuluvan välittömästi lisäksi päiväkodin johtajalle, esiopetuksen opettajalle ja erityislastentarhanopettajalle. Ratkaisu asian käsittelyyn osallistuvista tehdään kuitenkin kunkin käsiteltävän asian ja aiheen perusteella erikseen. Oppilaan huoltajan tai muun laillisen edustajan kirjallisella suostumuksella tai niin kuin laissa erikseen säädetään oppilaan asian käsittelyyn voi osallistua myös muita tarvittavia tahoja⁶⁹.

Käsiteltäessä yksittäistä oppilasta koskevaa asiaa oppilashuoltotyössä kirjataan asian vireillepanija, aihe, päätetyt jatkotoimenpiteet ja niiden perustelut, asian käsittelyyn osallistuneet sekä se, mitä tietoja ja kenelle oppilaasta on annettu. Henkilötietojen käsittelystä vastaa rekisterinpitäjänä opetuksen järjestäjä.⁷⁰

Oppilashuoltotyössä käsitellään monia lasta ja hänen perhettään koskevia tietoja, jotka ovat lainsäädännön mukaan salassa pidettäviä⁷¹. Salassapidolla tarkoitetaan asiakirjan pitämistä salassa ja kieltoa ilmaista tieto suullisesti eli vaitiolovelvollisuutta sekä kieltoa käyttää salaista tietoa omaksi eduksi tai toisen vahingoksi.

Salassa pidettäviä ovat mm. tiedot lasten ja heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista, kuten elintavoista, vapaa-ajan harrastuksista, perhe-elämästä, poliittisesta vakaumuksesta, yksityiselämän piirissä esitetyistä mielipiteistä ja osallistumisesta yhdistystoimintaan, sekä tiedot taloudellisesta asemasta, terveydentilasta ja vammaisuudesta.

Salassa pidettäviä ovat myös tiedot tehostetun ja erityisen tuen antamisesta sekä tuen antamiseen liittyvät muut tiedot. Salassa pidettäviä ovat myös oppilashuoltoa koskevat asiakirjat ja niihin sisältyvät tiedot, tiedot oppilaalle suoritetusta psykologisesta testistä tai soveltuvuuskokeesta. Lapselle esiopetuksen päätteeksi annettavat osallistumistodistukset ovat julkisia.⁷²

Salassapitovelvollisia ovat esiopetuksesta vastaava rehtori tai päiväkodin johtaja, opettajat, opetusharjoittelijat, koulunkäyntiavustajat, terveydenhuollon edustajat, koulukuraattorit, koulupsykologit sekä esiopetuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet⁷³. Myöskään muut esiopetuksen järjestäjän palveluksessa olevat henkilöt kuten päivähoiton henkilöstö eivät saa sivullisille ilmaista tietoonsa saamiaan salassa pidettäviä tietoja eivätkä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sisältäviä asiakirjoja.

⁶⁷ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

⁶⁸ Eduskunnan sivistysvaliokunnan mietintö 4/2010 vp

⁶⁹ Perusopetuslaki 31 a § 3 mom. (642/2010)

⁷⁰ Perusopetuslaki 31 a § 4 mom. (642/2010)

⁷¹ Perusopetuslaki 40 § (642/2010), Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 § 1 mom. 30 kohta

⁷² Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 24 § 1 mom. 25, 29 ja 30 kohta

⁷³ Perusopetuslaki 40 § 1 mom. (642/2010)

Oppilashuoltotyöhön osallistuvilla on salassapitosäännösten estämättä myös esiopetuksessa oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilaan opettajalle ja perusopetuslain mukaisesta esiopetuksesta ja toiminnasta vastaavalle viranomaiselle oppilaan opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot⁷⁴.

Tiedon luovuttaja joutuu harkitsemaan esimerkiksi sitä, onko kysymys sellaisesta tiedosta, joka on välttämätön lapsen itsensä tai muiden lasten turvallisuuden varmistamiseksi. Luovutettava tieto voi koskea muun muassa sellaista lapsen sairautta, joka tulee ottaa opetustilanteissa huomioon. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi ja turvaamiseksi on syytä pyrkiä aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella voidaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömiä salassa pidettäviä tietoja pyytää myös muilta tahoilta⁷⁵. Esiopetuksen järjestäjällä on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen esiopetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiselta, muulta sosiaalipalvelujen tai terveydenhuollon palvelujen tuottajalta sekä terveydenhuollon ammattihenkilöltä⁷⁶.

Jos oppilas siirtyy toisen opetuksen järjestäjän perusopetuslain mukaisesti järjestämään opetukseen, myös esiopetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on salassapitosäännösten estämättä viipymättä toimitettava oppilaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot uudelle opetuksen järjestäjälle. Uudella opetuksen järjestäjällä on myös pyynnöstä oikeus saada vastaavat tiedot.⁷⁷

5.3.4 Oppilashuollon ja turvallisuuden edistäminen paikallisessa opetussuunnitelmassa

Esiopetuksen opetussuunnitelma laaditaan kokonaisuutena ja myös oppilas-huollon ja turvallisuuden edistämisen sekä kodin kanssa tehtävän yhteistyön osalta yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa⁷⁸. Opetussuunnitelman laatimisessa tehdään tarvittaessa yhteistyötä myös muiden viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden kanssa. Opetussuunnitelmaa laadittaessa otetaan huomioon kunnan muut lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kuvata oppilashuollon yhteistyön järjestäminen, sen rakenne, tavoitteet ja toimintatavat. Opetussuunnitelmassa kuvataan yhteisöllinen ja yksilöllinen tuki ja yhteistyö. Tällöin otetaan huomioon lapsen ikä ja sekä tuen tarve tilanteissa, joissa lapsen terve kasvu ja kehitys voi vaarantua. Opetussuunnitelman tulee sisältää hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät, ongelmien ennaltaehkäisyä ja lapsen suojelua koskevat menettelytavat sekä kuvaus koulu yhteistyön toiminnasta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa.

Opetussuunnitelman tulee sisältää suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä⁷⁹.

⁷⁴ Perusopetuslaki 40 § 2 mom. (642/2010)

⁷⁵ Perusopetuslaki 40 § 3 mom. (642/2010)

⁷⁶ Perusopetuslaki 41 § 4 mom. (642/2010)

⁷⁷ Perusopetuslaki 40 § 4 mom. (642/2010)

⁷⁸ Perusopetuslaki 15 § 2 mom. (477/2003)

⁷⁹ Perusopetuslaki 29 § 2 mom.

Paikallisessa opetussuunnitelmassa tulee kuvata:

1. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen, sen rakenne, tavoitteet ja toimintatavat

- esiopetuksen oppilashuollon palveluiden järjestäminen kunnassa, yhteistyö, vastuut ja työnjako eri toimijoiden kesken riippumatta esiopetuksen järjestämispaikasta
- oppilashuoltotyön organisointi
- oppilashuolto yhteisöllisenä toimintana ja osallisuuden vahvistaminen
- yhteistyö kodin, muun varhaiskasvatuksen henkilöstön, oppilashuollon palvelujen asiantuntijoiden, muiden asiantuntijoiden ja paikallisten tukiverkoston kanssa
- oppilashuollollinen tuki sekä tarvittaessa yhteistyö lastensuojeluviranomaisten tai poliisin kanssa tilanteissa, joissa lapsen kasvu ja kehitys voi kasvuympäristössä olevien tekijöiden vuoksi vaarantua
- kasvu- ja oppimisympäristön terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen, seuranta ja arviointi esiopetuksessa
- oppilashuollon yleiset kirjaamiskäytännöt, yksittäistä lasta koskevan asian vireillepano ja käsittely
- oppilashuollollinen tuki esiopetuksen sekä lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun ja kehityksen tukemisessa
- oppilashuollollinen tuki tehostetun ja erityisen tuen tarpeessa olevan lapsen tukemisessa
- oppilashuollollinen tuki lapsen kehitykseen tai elämäntilanteisiin liittyvissä erilaisissa vaikeuksissa, esim. perheväkivalta, päihde- tai mielenterveysongelmat perheessä
- oppilashuollon yhteistyö esiopetuksen eri siirtymävaiheissa sekä yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa lapsen käyttäessä muita varhaiskasvatuspalveluja
- lapsen terveyden- tai sairauden hoitoon tarvittavan tuen ja seurannan järjestäminen
- tapaturmien ehkäiseminen, ensiapu, hoitoonohjaus ja seuranta
- ruokailun järjestäminen
- esiopetuksen kuljetusten turvallisuutta ja odotusaikojen järjestämistä ja turvallisuutta koskevat ohjeet
- esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja yhteistyökumppanien perehdyttäminen oppilashuollon järjestämistä koskevaan suunnitelmaan
- toimintaohjeiden päivittäminen, toteutumisen seuranta ja arviointi

2. Toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa

Opetussuunnitelman yhteydessä määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Tätä osuutta voidaan kutsua kriisisuunnitelmaksi. Kriisisuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä tarvittavien viranomaisten kanssa ja otetaan huomioon muut uhka- ja vaaratilanteita sekä kriisitilanteita koskevat suunnitelmat ja ohjeistukset.

Opetussuunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy ja niihin varautuminen

- yhteistyö ja keskinäinen työn- ja vastuunjako kriisitilanteisiin varauduttaessa sekä kriisitilanteissa
- pelastussuunnitelman ja muiden turvallisuusohjeiden yhteensovittaminen
- toimintaohjeet erilaisissa äkillisissä kriisitilanteissa
- johtamisen, sisäisen ja ulkoisen tiedottamisen, esiopetusyksiköiden ja esiopetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet äkillisissä kriiseissä ja erilaisissa uhka- ja vaaratilanteissa
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen
- kriisisuunnitelmasta tiedottaminen, siihen perehdyttäminen ja toimintavalmiuksien harjoittelu
- kriisisuunnitelman päivitys ja arviointi.

3. Suunnitelma lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista⁸⁰. Tässä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuoro-vaikutussuhteet.

Suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- väkivallan ja aggressiivisen käyttäytymisen ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen
- toimintaohjeissa kuvataan asian käsittely yksilö-, ryhmä-, ja koko yhteisön tasolla, lapsen yksilöllinen tuki, tarvittava hoito ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että teon kohteena olevan osalta
- yhteydenottotavat kotiin ja yhteistyö huoltajan kanssa
- yhteistyö viranomaisten kanssa
- suunnitelmasta tiedottaminen ja esiopetuksen henkilöstön, lasten, huoltajien ja yhteistyökumppanien perehdyttäminen ohjeisiin
- suunnitelman päivittäminen, niiden toteutumisen seuranta sekä seurantaan liittyvä kirjaaminen ja arviointi.

Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen, rakenne, tavoitteet ja toimintatavat

Turussa on laadittu esi- ja perusopetuksen oppilashuollon strategia 2008 ja siihen liittyvä esi- ja perusopetuksen oppilashuollon käsikirja, jossa ohjeistetaan oppilashuoltoa.

Esiopetuksessa jatketaan varhaiskasvatuksessa aloitettua lapsen hyvinvointiin ja varhaiseen puuttumiseen kohdistuvaa monialaista yhteistyötä. Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2006 edellyttää, että Turussa varhaiskasvatuksessa kokoontuu säännöllisesti varhaiskasvatuksen monialainen yhteistyöryhmä (vrt. oppilashuoltoryhmä), jonka tehtävänä on kartoittaa alueellisesti tuen tarve ja suunnitella tuen toteutus. Varhaiskasvatuksessa laaditaan jokaiselle lapselle lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa kuvataan yksilöllisesti lapsen tarpeet toiminnan järjestämisessä, erityisen tuen tarpeet sekä tarvittaessa kuntoutussuunnitelma. Siirryttäessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta tarpeelliset tiedot siirtyvät huoltajan luvalla varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Nämä tiedot ovat kirjattuina lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvään kasvatustietokantakokoonpanoon.

Esiopetusyksikön oppilashuoltoa koordinoi esiopetuksen oppilashuoltoryhmä. Päiväkodin johtaja vastaa oppilashuoltoryhmän toiminnasta sekä koko oppilashuollon toteutuksesta esiopetuksessa.

Lisäksi alueilla kokoontuvat lukukausittain yhteiset esi- ja alkuopetuksen **alueelliset oppilashuoltoryhmät**, jotka koordinoivat alueen esi- ja alkuopetuksen oppilashuoltoa. Alueen esiopetusyksiköiden ja perusopetuksen oppilasalueen kesken sovitaan, kuka toimii kokoonkutsujana. Ryhmän jäseniä ovat mm. esiopetuksesta vastaava opettaja/t, luokanopettaja/t, päiväkodinjohtaja/t, rehtori, oman alueen perusopetuksen erityisopettaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä tarvittaessa neuvolan / koulun terveydenhoitaja, lääkäri, koulupsykologi / kasvatus- ja perheneuvolan psykologi. Esiopetuksessa laaditut "Kasvun ja oppimisen seurantalomake esiopetuksen suunnitteluun ja koulunkäynnin aloittamiseen" -lomakkeet käsitellään tarpeelliseksi katsotulla tavalla kevään alueellisessa oppilashuoltoryhmässä. Lomakkeet siirtyvät lapsen tulevalle opettajalle, ja niitä voidaan tarvittaessa käsitellä vielä syksyn alueellisen oppilashuoltoryhmän palaverissa.

⁸⁰ Perusopetuslaki 29 § 2 mom.

Yhteistyöfoorumi on kaupunkikohtainen ajankohtaisia oppilashuollollisia asioita käsittelevä työryhmä, jossa ovat edustettuina varhaiskasvatus, perusopetus, kouluterveydenhuolto, kasvatus- ja perheneuvola, lasten neurologinen yksikkö, lasten ja nuorten psykiatrinen poliklinikka ja lastensuojelu. Yhteistyöfoorumi kokoontuu 1-2 kertaa lukukaudessa.

Yleisiä asioita käsiteltäessä oppilashuoltoryhmään voidaan kutsua koulupoliisi, sosiaalitoimen edustaja, huoltajien, esimerkiksi vanhempainyhdistyksen edustaja sekä muita asiantuntijoita.

Yksittäisen lapsen asioissa ryhmään kuuluvat päiväkodin johtaja, lapsen kasvusta ja opetuksesta vastaava lastentarhanopettaja sekä kiertävä erityislastentarhanopettaja. Lapsen muu opettaja sekä lapsen kanssa työskentelevä avustaja tai lastenhoitaja voi osallistua ryhmän kokoukseen. Ryhmään kutsutaan tarvittaessa muita asiantuntijoita huoltajien luvalla. Lapsen asioita käsiteltäessä on tehtävä perusteiden mukaiset kirjaukset. Turun kasvatus- ja opetustoimen laatimaa esiopetuksen muistiopohjaa voidaan käyttää yksittäisen lapsen asioiden käsittelyn kirjaamisessa.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaukset seuraavista asioista:

- a. Esiopetusyksikön oppilashuollon
 - organisointi ja toimintatavat
 - yhteistyö lasten ja huoltajien kanssa
 - yhteistyö terveydenhuollon kanssa
 - nivelvaiheyhteistyön toteuttaminen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen välillä sekä esiopetuksen ja perusopetuksen välillä
 - yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa täydentävässä päivähoidossa
 - toiminnasta tiedottaminen lapsille ja huoltajille
 - toimintaohjeiden päivittäminen, seuranta ja arviointi
 - ruokailun järjestelyt ja niihin liittyvä yhteistyö
- b. Esiopetusyksikön toimintatavat
 - äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa
 - mahdollisissa kuljetusten järjestelyissä
- c. Suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kirjattuna esiopetusyksikön turvallisuussäännöt ja järjestyssäännöt, tai maininta siitä mistä ne löytyvät.

Yhteistyössä ruokailusta vastaavien henkilöiden kanssa tulee laatia esiopetusyksikön opetussuunnitelmaan kuvaus ruokailun järjestämisessä huomioon otettavien terveys-, ravitsemus- ja tapakasvatuksen toteuttaminen, esim. ruoan terveellisyys ja maistaminen, erityisruokavaliot, kulttuuriin liittyvät ruokavaliot ja tavat sekä hygieniamääräykset.

Tyksilän päiväkodin esiopetuksen oppilashuoltoryhmään kuuluvat päiväkodin johtaja, esiopetuksesta vastaava lastentarhanopettaja, kiertävä erityislastentarhanopettaja sekä ryhmän toinen lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja mahdollisuuksien mukaan. Ryhmän kokouksiin voidaan kutsua tarvittaessa asiantuntijoita huoltajien luvalla. Päiväkodin johtaja vastaa oppilashuoltoryhmän toiminnasta. Ryhmä kokoontuu lukukauden alussa elo-syyskuussa ensimmäisen kerran. Ryhmä kokoontuu myös marras-joulukuussa arvioimaan esikoululaisten kouluvalmiutta sekä mahdollista tarvetta osallistua kouluvalmiuden tarkempaan arviointiin. Muut kokoontumiset sovitaan tarpeen mukaan.

Esikoululaisten vanhemmille pidetään syyslukukauden alussa vanhempainilta, jossa kerrotaan myös esiopetuksen oppilashuoltoon liittyvistä asioista. Kaikki vanhemmat kutsutaan keskustelemaan oman lapsensa esiopetusasioista syyslukukauden alussa ja kevätlukukauden lopussa. Tarpeen vaatiessa järjestetään useampia tapaamisia ja kutsutaan eri asiantuntijoita tilanteen mukaan. Vanhemmat voivat tulla keskustelemaan esiopetuksesta vastaavan lastentarhanopettajan kanssa aina tarvittaessa, ennalta sovittuna aikana. Lapset otetaan keskusteluihin mukaan huoltajien luvalla, jos se katsotaan tarpeelliseksi ja lapsen eduksi.

Tyksilän päiväkoti tekee yhteistyötä lähialueen lastenneuvolan terveydenhoitajan kanssa terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa.

Kun lapsi siirtyy varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, tiedot siirtyvät helposti saman ryhmän sisällä (4-6-vuotiaiden ryhmä). Jos esikoululainen tulee muualta, perhe tai edellinen hoitoyksikkö siirtää tiedot. Kouluun tiedot esiopetuksesta siirtyvät esiopetuksesta vastaavan lastentarhanopettajan kautta.

Täydentävä päivähoido tapahtuu samassa ryhmässä esiopetuksen kanssa, joten henkilökunta on sama kuin esiopetusryhmässä.

Tiedot esiopetusryhmän toiminnasta löytyvät Tyksilän päiväkodin internet-sivuilta ryhmäesitteistä, tiedotteista ja ajankohtaisista tiedoista. Tarkempi viikko-ohjelma on päiväkodin eteisen ilmoitustaululla.

Toimintaa arvioidaan säännöllisesti ja päivitetään tarpeen mukaan.

Ruoka ostetaan Tyksilän päiväkotiin Turun yliopistollisen keskussairaalan keskuskeittiöltä. Päiväkodin johtaja ja keittiön emäntä sopivat yhdessä ruokailistan sisällöstä. Ruoka on terveellistä, lapsille sopivaa ja ravintoarvot täyttävää. Erityisruokavaliot toteutetaan tarpeen mukaan. Erityisruokavaliosta toivotaan lääkärintodistusta. Myös kulttuuritaustasta johtuvat erityisruokavaliot toteutetaan mahdollisuuksien mukaan. Ruoka kuljetetaan päivittäin keskuskeittiöltä päiväkodin jakelukeittiöön. Päiväkodin keittiössä työskentelevä suurtalouskokki jakaa ruuan päiväkodin eri ryhmiin. Esikoululaiset ruokailevat oman ryhmän kesken. Päiväkodin kaikilla työntekijöillä on hygieniapassi. Lapset ja aikuiset pesevät kädet tai käyttävät käsihuuhdetta aina ennen ruokailua. Ryhmässä työskentelevät aikuiset jakavat ruuan

lapsille. Lapset saavat pyytää haluamansa määrän ruokaa. Jos ruoka ei maistu, lapsia kehoitetaan ainakin maistamaan kaikkia ruokia. Lapsille opetetaan kauniit ruokailutavat ja ruokailutilanteen rauhallisuuteen kiinnitetään huomiota päivittäin. Lapset saavat ksylitoli-pastillin ruokailun jälkeen.

Tyksilän päiväkodin turvallisuussäännöt ja järjestyssäännöt ovat päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatussuunnitelma löytyy päiväkodin internet-sivuilta sekä päiväkodista kirjallisena painoksena.

6 Eri kieli- ja kulttuuriryhmien sekä erityisen koulutustehtävän mukainen esiopetus, vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy

6.1 Saamenkieliset

Esiopetusta voidaan antaa jollakin kolmesta Suomessa puhuttavista saamenkielistä: inarinsaame, koltansaame ja pohjoissaame.

Saamen kielellä annettavan esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Lisäksi saamenkielisen esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa saamen kielen osaamista ja erityisesti rohkaista käyttämään kieltä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista. Tavoitteena on myös lisätä lapsen valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä ja oppia saamen kieltä ja kielellä.

Saamelaisalueen koulut ja päiväkodit ovat osa monikulttuurista yhteiskuntaa. Esiopetuksen tavoitteena on kasvattaa lasta monikielisyyteen ja -kulttuurisuuteen sekä opettaa häntä kunnioittamaan alueensa kieliä ja kulttuureja. Tärkeää on painottaa saamelaiden yhteenkuuluvuutta alueen alkuperäiskansana yli rajojen.

Esiopetuksen tulee vahvistaa ja edistää lasten saamelaista identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta. Lapselle tulee kasvatuksen ja opetuksen avulla antaa mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Opetuksen painoalueita ovat saamelainen kulttuuri, erityisesti joiku ja käsityöt, elinkeinot, elämäntapa ja paikallinen luonto. Kielellisen ja kulttuuriperinteen jatkumista tulee edistää yhteistyössä paikallisen yhteisön kanssa.

6.2 Romanikieliset

Romanilasten esiopetuksessa otetaan huomioon romanikulttuurista johtuvat erityistarpeet ja annetaan mahdollisuuksien mukaan romanikielen opetusta.

Romanikielen opetuksen tarkoituksena on vahvistaa romanilapsen identiteettiä ja kulttuuritietoisuutta sekä antaa hänelle mahdollisuus toimivaan kaksikieliseen kulttuuri-identiteettiin.

Romanikielen opetuksen tavoitteet ovat tutustuttaa lasta leikin ja lorujen avulla romanikieleen, laajentaa sanavarastoa, edistää lausetajua ja rohkaista käyttämään omaa kieltä keskinäisessä kanssakäymisessä. Opetuksen tulee tukea suullisen perinteen säilymistä ja vahvistamista sekä kertoa romanikulttuurista, elämäntavasta, ammateista ja historiasta.

Romanilasten tulee saada esiopetuksessa erityisesti opetusta suomen/ruotsin kielessä ja kädentaidoissa

Romanilasten oppimista esiopetuksessa tuetaan perusopetuksen kanssa yhteisillä koulunkäyntiavustajapalveluilla. Varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja

perusopetuksen välisestä tuntiresurssin jakamisesta sovitaan lukuvuosittain tarpeen mukaan.

6.3 Viittomakieliset

Viittomakielisessä opetuksessa lasten kielitausta voi olla jokin seuraavista: viittomakieli äidinkielenä, ensikielenä tai toisena kielenä. Viittomakielinen esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Opetuksen kielelliset tavoitteet ja pedagogiset ratkaisut kytkeytyvät läheisesti lasten kielitaustaan, joka otetaan erityisesti huomioon laadittaessa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaa tai henkilökohtaista opetuksen järjestämistä koskevaa suunnitelmaa. Lapselle tulee antaa kasvatuksen ja opetuksen myötä mahdollisuus omaksua viittomakielinen kulttuuriperintö.

Viittomakielisen esiopetuksen kielelliset tavoitteet ovat samat kuin muussakin esiopetuksessa. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa viittomakielistä ilmaisua, lausetajua ja viittomavarastoa sekä rohkaista käyttämään kieltä ja näin lisätä lapsen valmiuksia toimia viittomakielisessä ympäristössä. Tavoitteena on myös tutustuttaa lapsi valtakulttuurin ja viittomakielisen kulttuurin eroihin, kuten äänimaailman ilmiöihin ja puhuttuun kieleen sekä tulkkipalvelun käyttöön.

Esiopetuksen tavoitteet saavutetaan aikuisen ja lapsen välisessä viittomakielisessä vuorovaikutuksessa. Siinä otetaan huomioon, että lapsen kanssa viestitään pääasiallisesti visuaalisen kanavan kautta. Sekaryhmässä esiopetus toteutetaan siten, että viittomakielinen lapsi voi osallistua siihen mahdollisimman täysipainoisesti. Viittomakielisen opetuksen ja kasvatuksen turvaamiseksi voidaan käyttää tulkkausta.

Opetuskielenä integroidussa erityisryhmässä kuuroilla lapsilla on viittomakieli ja yhteisissä tilanteissa ryhmän kuulevien lasten kanssa viitottu puhe. Huonokuuloisilla sekä lapsilla, joilla on sisäkorvaistute tai kielihäiriö, opetuskielenä on suomen kieli ja viitottu puhe. Tarvittaessa käytetään tukiviittomia.

Lapset tutustutetaan viittomakielisen kulttuurin tapoihin ja tilaisuuksiin mahdollisuuksien mukaan. Siirryttäessä esiopetuksesta perusopetukseen suunnittelu- ja yhteistyötä tehdään vastaanottavien koulujen kanssa.

Viittomakielisessä esiopetuksessa käytetään tulkkauspalveluja esimerkiksi teatterikäynneillä. Lisäksi oppilashuollollisissa palaverissa, HOJKS -palaverissa sekä muissa palaverissa, joissa lapsi ja huoltaja ovat mukana, käytetään tulkkauspalveluja tarvittaessa.

Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa, erityisen tuen päätöksessä ja HOJKS:ssa kuvataan lapsen tarvitsemat tulkkauspalvelut.

Viittomakielistä esiopetusta tarjoavan päivähoitoyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla tarkempi kuvaus esiopetuksen toteuttamisesta.

6.4 Maahanmuuttajat

Esiopetusikäisen maahanmuuttajalapsen opetus on mahdollista järjestää muun esiopetuksen yhteydessä, perusopetukseen valmistavana opetuksena tai näiden yhdistelmänä. Esiopetukseen osallistuvia maahanmuuttajia erottaa toisistaan kieli ja kulttuuri, maahanmuuton syy ja maassaoloaika. Lasten taustat otetaan huomioon, vaikka opetuksessa toteutetaan esiopetuksen

yleisiä kasvatus- ja oppimistavoitteita. Lisäksi maahanmuuttajien opetuksella on erityistavoitteita, joihin pyritään paikallisten resurssien ja erilaisten ratkaisumallien rajoissa. Opetuksella tuetaan suomen/ruotsin kielen ja mikäli mahdollista myös lapsen äidinkielen kehittymistä sekä mahdollisuutta kasvaa kahteen kulttuuriin. Lapsen identiteetin rakentumiselle on merkityksellistä, että myös hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät esiopetuksen arkipäivässä.

Suomi/ruotsi toisena kielenä -opetuksen tavoite on, että lapsi saavuttaa perusopetuksen aikana mahdollisimman toimivan suomen/ruotsin kielen taidon kaikilla kielen osa-alueilla. Hyvän suomen/ruotsin kielen hallinnan keskeisinä edellytyksinä ovat äidinkielen hallinta ja tavoitteinen oppiminen. Esiopetuksessa lapsella on mahdollisuus opiskella suomea/ruotsia sekä ohjauksessa että luonnollisissa viestintätilanteissa suomen/ruotsinkielisten lasten ja aikuisten kanssa. Esiopetuksen keskeiset sisältöalueet harjaannuttavat kielen käytön eri toimintoihin, kotouttavat suomalaiseen kulttuuriin ja vertailevat suomalaista kulttuuria muihin kulttuureihin. Tämä opetus ja lapsen äidinkielen oppimisprosessit nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen osa-alueisiin.

Lapsen äidinkielen opetuksen tavoitteet puolestaan ovat ajattelun kehittyminen, itsetunnon ja persoonallisuuden ehyt kasvu sekä kielenkäyttötaitojen vahvistuminen. Keskeisellä sijalla on lapsen ilmaisukielen ja -rohkeuden lisääntyminen sekä omien näkemysten ja mielipiteiden esittäminen. Kulttuuriryhmän mukaan joko kerrottu tai kirjoitettu satu- ja tarinaperinne ovat keskeistä aineistoa.

Oman kulttuurin tukemisen tavoitteena on, että lapsi tulee tietoiseksi oman etnisen ryhmänsä kulttuuriperinnöstä ja oppii arvostamaan sitä. Kulttuuria tukevan esiopetuksen päämääränä on omanarvontuntoinen, kulttuuristaan, taustastaan ja kielestään ylpeä, yhteiskuntaan integroitunut kaksikielinen ja -kulttuurinen aikuinen, joka kykenee siirtämään omaa kulttuuriperintöään lapsilleen.

Turussa maahanmuuttajien esiopetus järjestetään muun esiopetuksen yhteydessä. Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten maahanmuuttajataustaisten lasten esiopetus on otettu ryhmässä huomioon. Pienryhmä- ja yksilöopetuksella on tarvittaessa turvattava lapsen kouluvalmiuden saavuttaminen esiopetuksen aikana.

Maahanmuuttajien esiopetus järjestetään Tyksilän päiväkodissa muun esiopetuksen yhteydessä. Käytännön toimenpiteistä ja järjestelyistä sovitaan perheen, päiväkodin johtajan ja esiopetuksesta vastaavan lastentarhanopettajan kesken.

Yksikössä mahdollisesti työskentelevät omakieliset työntekijät tukevat lapsen sopeutumista ryhmään sekä auttavat ja neuvovat lasta arkipäivän tilanteissa. Mikäli esiopetusta järjestävässä yksikössä on lapsen oman äidinkielen taitavia varhaiskasvatuksen työntekijöitä, he tukevat myös lapsen äidinkielen kehitystä. Oman äidinkielen opetusta järjestetään mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä perusopetuksen kanssa.

Keskeistä on oppilaan, huoltajien, opettajien ja muiden asiantuntijoiden yhteistyö koko esiopetusvuoden ajan. Yhteistyössä käytetään tarvittaessa aina ammattitulkkeja.

Suomi toisena kielenä -opetusta tulee tarjota muun esiopetuksen yhteydessä. Opetusta eriytetään mahdollisuuksien mukaan lapsen kielellinen taso ja valmiudet huomioiden.

6.5 Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Perusteiden lähtökohdat

Perusopetuslain 628/1998 7 §:n mukaan valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle luvan perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen, myös esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityisen maailmankatsomuksellisen koulutustehtävän mukainen opetus voi perustua esimerkiksi tiettyyn uskonnolliseen tai kulttuuriseen katsomukseen. Kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva opetus voi puolestaan olla johonkin tiettyyn pedagogiikkaan nojaavaa.

Erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Tämän määräyksen lähtökohtana on perusopetuslain 3 §, jonka mukaan opetuksessa noudatetaan valtakunnallisesti yhtenäisiä perusteita siten kuin kyseisessä laissa säädetään. Lisäksi lähtökohtina ovat valtioneuvoston perusopetus-laissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta antaman asetuksen (1435/2001) 2-4 §:ssä määritellyt opetuksen valtakunnalliset tavoitteet ja asetuksen 5 § 1 momentissa määritellyt esiopetuksen erityiset tavoitteet sekä kyseisen asetuksen 3 §:n 3 momentin säännös, jonka mukaan erityiseen maailmankatsomukselliseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa oppilaalle annetaan myös opetuksen perustana olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvia tietoja, taitoja ja valmiuksia.

Erityiseen tehtävään perustuvassa esiopetuksessa noudatettava opetussuunnitelma voi olla omaleimainen edellä mainittujen normien ja opetuksen järjestämisluvan määrittämällä tavalla.

Opetuksen järjestämisen lähtökohdat

Kasvatustieteiden ja opetuksen tulee tukea perusopetuslaissa tarkoitetulle esiopetukselle valtioneuvoston perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen tavoitteista ja tuntijaosta antaman asetuksen 2- 4 §:ssä määriteltyjen valtakunnallisten tavoitteiden sekä lisäksi saman asetuksen 5 §:n 1 momentissa määriteltyjen esiopetuksen erityisten tavoitteiden saavuttamista. Erityisen tehtävän mukainen maailmankatsomus tai erityinen kasvatustieteellinen tehtävä voi ilmetä esiopetuksen arvoissa, kasvatustavoitteissa, toiminta-ajatuksessa ja toimintakulttuurissa. Lisäksi erityinen kasvatustieteellinen tehtävä voi ilmetä pedagogisina ratkaisuin, jotka konkretisoivat oppimiskäsitystä opetusjärjestelyjen ja -menetelmien sekä työtapojen ja oppimisympäristöjen avulla.

Toiminta, kasvatustieteet ja opetus eivät voi kuitenkaan olla ristiriidassa esiopetukselle asetettujen yleisten kasvatustavoitteiden ja opetukselle asetettujen tavoitteiden kanssa. Ne eivät myöskään voi olla lähtökohdiltaan sellaisia, että ne pyrkivät vaikuttamaan siihen, että esiopetuksessa oleva lapsi sitoutuu kyseiseen maailmankatsomukseen tai sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen tai kasvatustieteellisen järjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustieteelliseen näkemykseen tai sitä edustavan yhteisön jäsenyyteen.

Esiopetuksen opetussuunnitelmassa tulee kuvata opetuksen perustana olevat yleiset ja erityiseen maailmankatsomukseen perustuvat arvot, erityiseen maailmankatsomukseen ja kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuva toiminta-ajatus, kasvatustavoitteet ja toimintakulttuuri sekä kasvatustieteelliset lähtökohdat ja pedagogiset ratkaisut (erityiseen kasvatustieteelliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa) ja niiden näkyminen esiopetuksen toiminnassa.

Erityiseen maailmankatsomukseen perustuva esiopetus

Erityisen maailmankatsomukselliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa noudatetaan perusopetuslain 11 §:n 4 momentin ja perusopetuslain 14 §:n määräyksiä esiopetuksen sisällöstä ellei järjestämislupa oikeuta poikkeamaan niistä.

Esiopetukseen sisällytetty maailmankatsomuksellinen aines ei saa olla tavoitteiltaan ja sisällöiltään ristiriidassa edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltujen esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden kanssa.

Esiopetuksen yleisiä tavoitteita täydentävän katsomuksellisen aineksen tulee käydä selkeästi ilmi esiopetuksen järjestäjän opetussuunnitelmasta.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö

Opetuksen järjestäjän on selvitettävä lapsen huoltajalle esiopetuksen toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen maailmankatsomukselliset lähtökohdat ja painotukset.

Erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Erityiseen kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa opetuksessa noudatetaan perusopetuslain 11 §:n 4 momentin ja perusopetuslain 14 §:n määräyksiä esiopetuksen sisällöstä ellei järjestämislupa oikeuta poikkeamaan niistä.

Esiopetuksessa erityinen kasvatusopillinen tehtävä voi ilmetä esiopetuksen erilaisina pedagogisina ratkaisuin, joissa korostuu ihmisen kehittyminen taiteen ja käytännön toiminnan myötä tai läpäisyperiaatteella aineksena, joka täydentää opetussuunnitelman perusteissa ilmaistuja tavoitteita ja esiopetuksen keskeisiä sisältöalueita niitä muuttamatta.

Esiopetukseen sisällytetty aines ei saa olla tavoitteiltaan, sisällöiltään tai toteuttamistavaltaan ristiriidassa edellä mainitussa valtioneuvoston asetuksessa ja opetussuunnitelman perusteissa määriteltujen esiopetuksen yleisten tavoitteiden ja keskeisten sisältöalueiden kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee käydä selkeästi ilmi erityiseen kasvatusopilliseen tehtävään perustuva opetus ja yleisiä tavoitteita täydentävä aines.

Kodin kanssa tehtävä yhteistyö

Opetuksen järjestäjän on selvitettävä lapsen huoltajalle esiopetuksen kasvatusfilosofiset ja pedagogiset lähtökohdat.

Steinerpedagogiikkaan perustuva opetus Turussa

Steinerpedagogiikassa esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Esiopetus kuuluu steinerpedagogiikan ihmiskäsityksen mukaisesti kehityksen ensimmäiseen seitsenvuotiskauteen, jota leimaa ihmisolemuksen kokonaisvaltaisuus. Tällöin ihmisen ajatuksen, tunteen ja tahdon voimat toimivat normaalisti yhteen liittyneinä. Lapsen kognitiivisen, emotionaalisen ja toiminnallisen kasvun ja kehityksen alueet ovat vaikeasti erotettavissa toisistaan. Siksi kasvatuksen ja opetuksen tulisi aina ravita tätä kokonaisuutta. Alle seitsemänvuotiaan lapsen kehityksessä painopiste on fyysisen kasvun ja muotoutumisen alueella. Fyysinen terveys ja tasapaino tunne-elämän ja ajattelun kehityksessä on perusta kaikelle oppimiselle ja yksilöllisten kykyjen tasapainoiselle kehitykselle.

Steinerpedagogiikkaan perustuvan esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa varhaislapsuuden kokonaisvaltaista kehitystä yhdessä huoltajien kanssa. Esiopetusikäisen kehitysvaiheessa lapsi vielä jäljittelee aikuisen käyttäytymistä ja

samaistuu häneen. Näitä kykyjä pyritään esiopetuksessa vaalimaan järjestämällä lapsen ympäristö esteettisesti kauniiksi ja toiminnallisesti sellaiseksi, että lapsi voi monipuolisesti osallistua arkipäivän askareisiin kuten leipomiseen, siivoamiseen ja ympäristöstä huolehtimiseen.

Ajan käyttö jäsennetään noudattamaan päivittäin ja viikoittain luontaista, säännöllistä rytmiä. Vuoden kierto ja vuoden juhlat muodostavat toiminnan rungon. Taiteet, kuten maalaus, piirustus, muovailu, musiikki, eurytmia, lausunta, nukketeatteri, pienoisenäytelmät ja satujen kerronta kuuluvat vaihdellen päivittäiseen ohjelmaan. Lapsen päivittäiselle omaehtoiselle leikille varataan päivittäin runsas yhtäjaksoinen aika.

Steiner-pedagogiikkaan perustuvan esiopetuksen esiopetussuunnitelma löytyy Turun Steiner-koulun kotisivulta.

6.6 Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy

Esiopetuksen järjestäminen on mahdollista perustaa erilaisille pedagogisille ratkaisuille, joissa korostuu kieli. Tällaisia ovat esimerkiksi vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy. Näitä ratkaisuja käytettäessä on erityisen tärkeää, että lapsen huoltaja saa riittävästi tietoa käytettävästä toimintafilosofiasta ja opetuksen erityistavoitteista. Esiopetuksen opetuskielestä on säädetty perusopetuslaissa.

Esiopetuksen opetuskielellä ja muulla kielellä annettava esiopetus muodostavat kokonaisuuden. Yleistavoitteiden lisäksi tällaisessa esiopetuksessa pyritään erityistavoitteisiin. Suppeimmillaan tavoitteena on herättää lapsen mielenkiinto kieltä kohtaan. Laajimmillaan pyritään luomaan lapselle valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä. Etätavoitteena voi tällöin olla, että lapsi pystyy perusopetukseen siirryttyään opiskelemaan sekä esiopetuksen opetuskielellä että kyseisellä muulla kielellä. Jos ryhmässä on kielelliseltä taustaltaan erilaisia lapsia, heidän kielelliset tavoitteensakin ovat erilaiset. Niiden saavuttamista tuetaan tarvittaessa opetusta eriyttämällä. Mitä laajempaa muun kielen käyttö esiopetuksessa on, sitä suurempia vaatimuksia se asettaa oppimisympäristölle.

Vieraskielinen esiopetus ja kotimaisten kielten kielikylpy

Vieraskielisessä esiopetuksessa opetuskielenä on suomen kieli, mutta osa opetuksesta annetaan vieraalla kielellä. Erityisenä tavoitteena on kehittää valmiuksia ymmärtää ja tuottaa vierasta kieltä. Vieraan kielen oppiminen perustuu päivittäisiin toimintoihin, lauluihin, loruihin ja leikkeihin. Vieraan kielen kieliympäristöön kuuluva kulttuuri on osana esiopetusta esim. juhlien ja tapakasvatuksen muodossa. Vieraskielisessä esiopetuksessa on erityisen tärkeää, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi ja hänellä on aina mahdollisuus kommunikoida omalla äidinkielellään.

Kielikylpy on opetusmenetelmä, jossa yksikielisten kotien lapsille annetaan kaikki esiopetus kielikylpykielellä. Kieli omaksutaan toiminnan kautta. Esiopetuksen erityisenä tavoitteena on tutustuttaa lapsia kylpykieleen ja sen kulttuuriin, sekä rohkaista heitä käyttämään kielikylpykieltä arkipäivän tilanteissa. Toisena erityisenä tavoitteena on kielellisen kehityksen tukeminen riittävien kielellisten valmiuksien saavuttamiseksi kylpykielellä annettavaan perusopetukseen siirryttäessä. Lapsella on kuitenkin aina mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltään kommunikoinnissaan. Muilta osin kielikylpyesiopetuksessa noudatetaan esiopetuksen yleistavoitteita. Huoltajat tekevät tietoisin ratkaisuin valitessaan kielikylpyyn. Heille tulee antaa riittävästi tietoa kielikylpyopetuksen erityistavoitteista.

7 Arviointi

Esiopetuksessa arviointi perustuu siihen, miten hyvin esiopetuksen yleiset tavoitteet ja mahdollisessa lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmassa tai muulla tavoin asetetut lapsen tavoitteet toteutuvat. Arviointia suoritetaan jatkuvasti opettajan ja lapsen vuorovaikutuksessa työskentelyn ja oppimisprosessin edetessä. Palautetta annetaan opettajan ja huoltajien sekä mahdollisesti myös lapsen kanssa käytävissä säännöllisissä keskusteluissa. Opettajan tulee yhteistyössä muun henkilöstön kanssa edistää lapsen edellytyksiä itsearviointiin, mikä tukee erityisesti lapsen minäkuvan kehittymistä ja oman työskentelyn jäsentämistä. Arvioinnissa painotetaan lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistymistä pikemmin kuin vain tavoitteiden saavuttamista.

Esiopetuksen päätteeksi voidaan antaa osallistumistodistus. Todistusta voidaan täydentää kuvaamalla järjestettyä esiopetusta.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus miten arviointia käytännössä toteutetaan ja millaisin välinein. Arvioinnin välineeksi kehitettyä laatupeliä voidaan käyttää apuna niin lasten, huoltajien kuin henkilökunnan kanssa tehtävässä arvioinnissa. Apuna arvioinnissa voi käyttää Turun Päivähoito-palvelimella olevan Esiopetuskansion materiaalia. Arviointisuunnitelman toteutumista tulee arvioida säännöllisesti ja sitä pitää päivittää tarvittaessa.

Esiopetuksen toimintasuunnitelmassa on määritelty aikataulu ”Kasvun ja oppimisen seurantalomake esiopetuksen suunnitteluun ja koulunkäynnin aloittamiseen” -lomakkeen täyttämiseen ja huoltajien kanssa käytäviin keskusteluihin.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee olla kuvaus, miten esiopetuksessa toteutetaan lapsen itsearviointia.

Esiopetusvuoden aikana arvioidaan myös lapsen kouluvalmiutta. Huoltajille tulee antaa riittävästi tietoa kouluvalmiuteen liittyvistä asioista sekä koulun aloitukseen liittyvistä valinnoista ja heitä tulee ohjata ratkaisuissaan löytää sopivin ajankohta ja koulumuoto lapsen koulun aloitukseen. Yhteistyö tulevan koulun kanssa on myös tarpeellista kouluvalmiusasioista keskusteltaessa.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tulee kuvata, miten ja missä vaiheessa ryhmätutkimukseen liittyvät asiat sovitaan alueen kiertävän erityislastentarhanopettajan kanssa.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmissa tulee määritellä ja päättää lapsen arvioinnin periaatteista. Esiopetusvuoden lopussa lapselle annetaan yhtenäinen todistus osallistumisesta esiopetukseen

Toiminnan arviointi

Esiopetuksen henkilöstön tulee arvioida omaa työskentelyään, opetusta, oppimisympäristöä ja opetussuunnitelman toteutumista jatkuvasti. Opetussuunnitelman arviointi sisältää myös varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen yhteistyön arvioinnin. Lisäksi esiopetushenkilöstön tulee käydä säännöllisiä arviointikeskusteluja, joiden pohjalta toimintaa kehitetään. Arvioinnissa ja kehittämistyössä tulee ottaa huomioon myös huoltajien ja lasten mielipiteet. Esiopetusvuoden päättyessä toimintasuunnitelmaan on sovittu arviointiaika, jolloin

yksikössä esiopetusryhmän henkilökunta kokoontuu arvioimaan kulunutta esiopetusvuotta. Arvioinnin kohteena ovat muun muassa esiopetusyksikön opetussuunnitelman toteutuminen, yhteistyö muiden ryhmien kanssa, oppimisympäristö sekä tiedonkulku ja aikataulut. Ryhmäkohtaisessa arvioinnissa arvioidaan muun muassa toimintasuunnitelman toteutumista, yhteistyötä vanhempien kanssa, yhteistyötä tiimin kesken, omaa työskentelyä, lapsen itsearviointia, oppimisympäristöä sekä ryhmän toimintaa. Alueen esiopetusyksikköjen yhteysopettajat arvioivat muun muassa Turun esiopetussuunnitelman toteutumista, koulutuksia, kaupungin yhteisiä tapahtumia, yhteistyötä perusopetuksen kanssa, tiedonkulkua, aikatauluja, esiopetuskansiota sekä alueen sisäistä yhteistyötä (päiväkodit, koulut, muut tahot). Varhaiskasvatuksen kehittämistiimi käyttää saatua palautetta tulevan lukuvuoden suunnittelun pohjana.

Toiminnan arvioinnin periaatteet tulee tarkentaa esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa.

Päiväkodin henkilökunta kokoontuu jokaisen lukukauden alussa keskustelemaan ja sopimaan päiväkodin toiminnasta tulevana puolivuotiskautena. Silloin sovitaan päiväkodin yhteinen teema, jota toteutetaan myös esiopetusryhmässä esiopetuskirjan teemojen ohella. Päiväkodin henkilökunta kokoontuu säännöllisesti 1-2 kertaa kuukaudessa keskustelemaan ajankohtaisista asioista.

Esiopetusryhmän aikuiset kokoontuvat 3-4 kertaa kuukaudessa suunnittelemaan ja arvioimaan ryhmän toimintaa ja tarvittaessa siihen tehdään muutoksia. Huomioimme toiminnassa lasten ja perheiden tarpeet ja mieltymykset mahdollisuuksien mukaan. Esiopetusta ja lasten edistymistä, sekä aikuisten toimintaa ryhmän aikuiset arvioivat päivittäin ja toimintaa suunnitellaan arvioinnin pohjalta.

Esikoululaisten arviointi tapahtuu pääasiassa havainnoimalla ja dokumentoimalla lasten toimintaa päiväkodissa. Dokumentoinnissa käytetään apuna myös erilaisia kaavakkeita, esim. ”Selvitys lapsen päivähoitotilanteesta” ja esiopetuskirjaan liittyviä arviointikaavakkeita. Käytössämme on myös laatupeli, joka auttaa arvioinnin tekemisessä. Turun kaupungin Esiopetuskansiossa olevaa materiaalia arvioinnin tueksi voimme käyttää vain osittain, sillä meillä ei ole varsinaista pääsyä kyseiselle palvelimelle, vaan joudumme hakemaan kyseisen tiedon aina yhteistyöpäiväkotimme tietokoneelta ja sen olemme kokeneet melko hankalaksi ja toimimattomaksi.

Lapsen arvioinnin periaatteena on aina oikeanlaisen tuen antaminen lapsen tarpeisiin. Arvioinnissa on tärkeää myös lapsen kasvu- ja oppimisprosessin edistyminen, eikä vain tavoitteiden saavuttaminen. Lapsen kasvua arvioidaan myös yhdessä vanhempien kanssa ainakin kahdesti vuodessa, mutta tarpeen tullen useammin. Arviointi perustuu aina lapsen kannustamiseen.

Esikoululaiset harjoittelevat myös itse arvioimaan omaa toimintaansa ja oppimistaan. Lasten itsearviointin tukena käytämme lasten kasvun kansioita sekä strukturoituja kaavakkeita, jotka lapsi täyttää yhdessä aikuisen kanssa. Näin lapselle muodostuu kuva omasta oppimisestaan.

Esikoululaiset saavat esiopetuksesta todistuksen lukuvuoden päätteeksi. Todistuksena olemme käyttäneet Turun kaupungin päiväkoteihin jakamaa esiopetustodistusta, josta ilmenee lapsen nimi, paikka jossa hän on esiopetusta saanut, vuosiluku ja esiopetusta antaneiden aikuisten nimet.

8.1 Opetussuunnitelman laatimisen järjestelyt

Opetussuunnitelman perusteet on normi, joka toimii kansallisena kehyksenä opetussuunnitelman laadinnalle. Paikallisissa opetussuunnitelmissa tarkennetaan perusteissa määritellyjä tavoitteita ja sisältöjä ja niiden pohjalta luodaan toiminnallisia kokonaisuuksia.

Opetussuunnitelma tulee siis laatia perusteiden pohjalta, ja sen lisäksi siinä otetaan huomioon kunnan omaleimaisuus sekä muut kunnassa tehdyt lapsia ja nuoria koskevat päätökset. Esiopetuksen opetussuunnitelma tulee laatia yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa.

Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi myös päiväkodin tai koulun toimintaympäristö ja sen antamat mahdollisuudet sekä kuvaus opetuksen toteuttamisesta. Opetussuunnitelman tulee ohjata opettajan suunnittelua ja toimia hänen työvälineensä.

Opetussuunnitelma voidaan laatia kuntakohtaisena, alueittaisena tai päiväkotitai koulukohtaisena sen mukaan, kuin opetuksen järjestäjä päättää. Mikäli kunnassa toimii yksityisiä esiopetuksen toteuttajia, joilta kunta ostaa esiopetus-palvelut, on päätettävä myös näiden opetussuunnitelman laatimisesta ja hyväksymisestä.

On pyrittävä siihen, että mahdollisimman moni opetusta toteuttava henkilö osallistuisi opetussuunnitelman laadintaan, jotta sitoutuminen sen noudattamiseen varmistuisi. Myös lasten huoltajien on voitava vaikuttaa työhön varsinkin opetussuunnitelman kasvatustavoitteita suunniteltaessa.

Käytännön järjestelyistä määrätään vuosittain laadittavassa perusopetuksen 9 §:n mukaisessa suunnitelmassa.

Turussa laaditaan esiopetusyksikköjen opetussuunnitelmat Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden ja Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen päivitetyn kuntakohtaisen opetussuunnitelman osion 2011 pohjalta. Esiopetusyksikön opetussuunnitelmalla tarkoitetaan kunkin päivähoitoyksikön esiopetuksen yhteistä opetussuunnitelmaa.

Esiopetusyksikön opetussuunnitelmassa tarkennetaan tavoitteita ja sisältöjä ja niiden pohjalta luodaan toiminnallisia kokonaisuuksia. Opetussuunnitelman tulee ohjata opettajien suunnittelua ja toimia heidän työvälineensä.

Opetussuunnitelmaa tarkennetaan vuosittain laadittavassa perusopetusasetuksen 9 §:n edellyttämässä käytännön järjestelyjä koskevassa toimintasuunnitelmassa. Suunnitelma sisältää myös yhteistyösuunnitelman laatimisen alueellisesti esi- ja perusopetuksen välille. Yhteistyösuunnitelmassa kuvataan alueen yhteistyömuotoja ja toimintaperiaatteita. Tavoitteena on kehittää alueen tarpeet huomioonottavat toimintamallit varhaiskasvatukseen, esi- ja perusopetukseen sekä luoda jatkumo varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja perusopetukseen.

Päivähoitoyksikön johtaja hyväksyy esiopetusyksikkönsä opetussuunnitelman. Steinerpedagogiikkaan perustuvan esiopetussuunnitelman hyväksyy Steiner-koulun opettajakunta. Alkuluokan opetussuunnitelman hyväksyy kunkin koulun johtokunta. Kiinanmyllyn koulu antaa esiopetusta ja sen esiopetussuunnitelman hyväksyy koulun johtokunta.

Päivähoitoyksikön johtaja hyväksyy syyskuun aikana vuosittaisen toimintasuunnitelman.

8.2 Opetussuunnitelmaan sisältyvät seikat

Esiopetuksen opetussuunnitelmasta tulee ilmetä seuraavat seikat sen mukaan, kuin opetuksen järjestäminen edellyttää

1. esiopetuksen toiminta-ajatus
2. esiopetuksen oppimisympäristön kuvaus
3. esiopetuksen mahdolliset painotukset
4. esiopetuksessa noudatettavat täsmennetyt kasvatus- ja oppimistavoitteet
5. esiopetuksen pedagoginen toteuttaminen
6. kasvun ja oppimisen tuki ja tukimuodot luvuissa 4 ja 5 täsmennettyjen ohjeiden mukaisesti
7. eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten esiopetuksen järjestäminen
8. yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa
9. yhteistyö esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön kesken
10. yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
11. esiopetuksen järjestäminen yhdistetyissä ryhmissä, esimerkiksi 3–6-vuotiaat päivähoitossa tai esiopetus yhdysluokissa perusopetuksen kanssa
12. lapsen kehittymisen ja oppimisen seuranta sekä arviointi
13. esiopetukseen osallistumisesta annettava todistus
14. toiminnan toteutumisen jatkuva arviointi

9 Voimaantulo

Nämä perusteet tulivat voimaan 2.12.2010 ja ne korvaavat 19.12.2000 annetut Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet sekä niihin liittyneet kaksi muutosta (*OPH:n määräys 42/011/2003 ja 03/011/2009*). Näiden perusteiden mukainen opetussuunnitelma voidaan ottaa käyttöön 1.1.2011 alkaen ja tulee ottaa käyttöön viimeistään 1.8.2011.

Opetuslautakunnan suomenkielinen jaosto hyväksyi 2.6.2010 Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen päivitetyn kuntakohtaisen osion 2010. Tässä kuntakohtaisessa osiossa oli otettu huomioon perusteisiin tulleet kaksi muutosta (OPH:n määräys 42/011/2003 ja 03/011/2009).

Varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunnan suomenkielinen jaosto hyväksyi 4.5.2011 pitämässä kokouksessaan 2.12.2010 voimaan tulleiden perusteiden mukaisen Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen päivitetyn kuntakohtaisen osion 2011.

Tämä esiopetussuunnitelman kuntakohtainen osio tulee voimaan 1.8.2011 ja se korvaa Turun kaupungin suomenkielisen esiopetuksen kuntakohtaisen opetussuunnitelman osion 2010.
